

Адыгей

Пэнэхэс

Ошъогу къаргъор ашъхагъэ иты хьуэгъэ

Лпыый Нанси.

Кавказ заом ыпкъ кыкыкыкэ адыгэхэм гъогу квин зэрэнэкыгъ. Рэхатныгъэрэ мамырныгъэрэ лыхъурэ лъэлкыыр итэкъухагъэхэу дунаим къэралыгъуабэм арысы хьуэгъэ. Ахэм зэу ащыщ Сириери. Яхэгъэгу гупсэ имысыжыкы нахьмышлэми, адыгэхэр нэмыкыкхэм ахэклокагъэхэп. Ахэр зыщыпсэурэ къэралыгъохэм адыгэ къоджэ пчъагъэ ашагъэлсыгъ. Яшэн-хабзэхэр, якультурэ, зэккхэм нахь лъэплэ ныдэлъфыбзэр аухъуэм алыэкыгъ.

Яхэку гупсэ щымылсэхуэрэ нахьмышлэми, ялэпкъэгъухэр къагъотыгъэхэу, рэхатныгъэ ялэу Сирием исыгъэ адыгэхэр джыри чыплэ квин ифагъэх. Зэо зэпэуцужьэу къэралыгъом къытэджэгъэм ыпкъ кыкыкыкэ яунхэр къабгынэжэшъ, мамырныгъэ лыхъухэу гъогу кыкыкэ къытэханжэ фаеу хьуэгъэ.

ДЖАЩ фэдэу егъэзыгъэкхэ Сирием кыкыкыкыгъэ тильэпкъэгъухэм ячыгужэ къагъэзэжыгъэу Мыекъуапэ, нэмыкы адыгэ къуаджэхэми ащэпсэху. Лпыый Нанси ишъхагъэу Шъэожэ Мунзэр игуэсуу Адыгеим къэкхожыгъэх. Къуаджэу Пэнэхэс ащыщ Бастэхэм яунэ ахэр рагъэтлысхагъэх, зыфаехэм фэдизырэ исынхэу изын къаратыгъ.

Тичыгужы къэдгъэзэжыгъэ нахьмышлэми, тицыкыгугом къыщегъэжыгъэу тыщыпсэуштыгъэ къэралыгъом тыфэцагъэ ыкы ащ тыфэзэщы, - кхелэ бзыльфыгъэм. - Унэу тшыгыи, тълэжыгыи - зэккэ къычлэтэкъуи тыкхэжыкыгъэ. Ар квин дэдэ къытэщыгъ. Нанси Адыгеим къэкхожын гухълыр сыдыгъуи зыдылыгыгъ. Икхалэхэр ригъэджогъахэхэу, гъогу занкхэм тыригъэжыгъэхэу ичыгужэ къыгъэзэжыкыныр гугъэ лэшюу илагъ. Ау ошлэ-дэмышлэу, мыщ фэдэу егъэзыгъэкхэ къыгъэзэжыкыным егупшысэгъагъэп.

Сирием адыгэ къоджэ зэкхожыгъэу ашъхагъэхэм ащыщ зэшъхагъэу сэхэр щыпсэуштыгъэх. Унэгъо зэгурыложым адыгэ шэнхэбзэхэм атэтэу пшээштырэ зы кхалэрэ щапугъ. Яцыкыгугом къыщегъэжыгъэу

гъэу яныдэлъфыбзэ арагъэшлагъ. Тарихыр, намысыр, зеклоклэ дахэу тильэпкъэ илэхэр ясабайхэм ахэлэу къагъэхуэгъэх.

- Адыгеим къэтымыгъэзэжыкы зы сикхалэу Джантийрэ сипшашъэу Сэламрэ Мыекъуапэ щеджэнхэу къэкхожыгъэх. Ахэр Адыгэ къэралыгъо университетым члэхъагъэх, шлэныгъэхэр щызэрагъэгъоты. Дунай Сирием ит университетыр къыухыгъ. Симыхуэлэ игуэсуу ар еджаплэм клозэ машинэм къеуагъэх. Игъогу тэтэу чыщтыгъэ хулыфыгъэр къаукыгъ. Ащ фэдэ жъалымыгъэ зыщызэрагъэхэр къэралыгъор сипшашъи къыбгынэп, ар Иорданием куагъэ. Джырэ уахъгэм Дунай дизайнерэу лоф ешлэ, - къыло-тагъ Нанси.

Заор сыдыгъуи жъалымыу цыфхэм къадэпсэу. Сирием къытэджэгъэ зэо зэпэуцужьым лажъэ зымылэ нэбгырэ пчъагъэ хэклодагъ. Зэгурымыоныгъэр къызэхкыгъэр икыу фэдизэу къызыгурымылорэ адыгэ нэбгырэ 500-м ехъумэ ащ имэшлэ лыгъэ къанзэсыгъ. Хьурэр зэхамыфэу, зэпыйхэм азыфагу ахэр дэты хьуэгъэ.

- Зэо зэпэуцужьым ыпкъ кыкыкыкэ бэ квинэу тлэгъугъэр, - игу-щылэ лъегъэкулатэ бзыльфыгъэм. - Адыгэхэр сыдыгъуи зэкхожыгъэ псэунхэр яхабз. Тиунэ дгъэдэжэныр, дгъэ-къэбзэныр шэншюу тхэлхэм ащыщ. Ар къызурулогъэ пыйм адыгэхэм яунэ тысыплэ ышыщтыгъ. Ущлэфэ зуыфэбзэнэгъэ, зэкхожыгъэу бгъэпсыгъэ унэр пый мэхъаджэм зэрипхуагъэу плэгъуныр щэчыгуае. Щагум къыдэхъанжэшъ, зыфаер щашлэн, агу рыхыгъэр дахыныр ахэм ашъхэ рапэсыщтыгъэ. Сыдуэштэу дэуе зашыгъэми, сыд фэдиз квин тагъэлыгъэгъэми тыхаплэ къэбдгынэнуу тыфэжэгъэп. Ау зы чыщ горэм машинэр щагум дафын гухэлэ ялэу къызытэкхуэм, нахьыбэ тшэчын зэрэтымылэкыштыр къыдгурулагъ. Автомобилыр тшэжыгъэ, зэдгъэулулгъэ ахъщэ тлэкхур зыдэтлыгъэу тикъуаджэ ты-къыдкыжыгъэ.

Яхэку гупсэ къагъэзэжыгъэу рэхатныгъэ агъотыгъэ нахьмышлэми, джыри гумэкхожыгъэу ялэу маклэп. Адыгеим исынхэ фитыныгъэ къызытыр тхылгъэм ягъэпсын уахътэу ыкы мылкъоу пэлухэрэр бэ. Ащ дакхоу лоф зыщашлэн агъотыжэрэп. Яныдэлъфыбзэ дэгъоу ашлэ, ау урысыбзэр икыу алэкхэлэп. Ар зэрагъэшлэжыкыным охътабэ ищы-клагъ, озыгъэшлэщтыри къэбгъотын фае. Сыдуэштэу цытми, зэшъхагъэу сэхэм агу агъэклодырлэп.

- Адыгэ чылуэ Сирием итэм дэсыгъэхэу Мыекъуапэ къызыгъэзэжыгъэхэм ащыщ сипшашъэу унагъоу зыхъагъэр. Сикхали унэгъо дахэ илэ хьуэгъэ. Ахэм сяллымы, зэгурылоныгъэ, мамырныгъэ ялэу, ошъогу къаргъор ашъхашыгъэу зэрэпсэхуэрэм рэхатныгъэ хэсэгъуатэ. Гумэкхожыгъэу пстэури ащ егъэпшэн слъэкыштылэп, - игушылэ къыщыкыгъэщыгъ Нанси.

Лпыый Нанси, бысымгуащэм зэрехабзэу, иунэ зэкхожыгъэу зэрилыгъыштым, гъомлапхэ зэтефыгъэхэмкхэ хьаклоу къыфакорэм зэрэпэгъокыштым пыл. Чыплэ квиныбэ зэринэкыгъэ нахьмышлэми ыгу ыгъэклодырлэп, ыногу зэлухыгъэу неущрэ мафэм пэгъокы.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнэи.

Слъэгъурэр къэсэтхы

Лагъэм - джэнэтэр, псаум - мамыр Рагъэгъотынэу Тхэми елэлух, Зи шуамыушъэфэу зыфлэшми Иэмыр, Лъалорэм агухэр сыдыгъуи цыкылух. Пшахъор ытэкъоу, тыгъэм ылыцлэу Хьаджэм клэгушлурэм Чабэр игъогу, Сыдэуи зашми, сыд фэдэр ыцлэу Тхэм къафишагъэ джыркхэ щымылэгу. Джэнэт хэгъэгур зыфалэу шъушлэрэм Цыфхэр къыщэхъух, цыфхэр шэлэжыкы, Итыр шъумышлэу Къуранэу шуджырым Ичылэщэгъых, щэпыхъэ, щэщыхы.

Мыщ шыслэгъугъэу шъэожыкыабэр Тиклэлэцыкылумэ сыдэу яхышырыр!.. Ар сэлэ шъхаклэ, ибэм нахыбэр Шырыкылэжлэу урамным тесых. Шъумышлэгъугъэу, шъушлогъэшлэгъонэу Сыд мы лъэныкыгъом къышъуфистхыкын? Умыпсэлэабэу клэклоу къэпхонэу Зыхъурэм, мыщ жьышъхьэр лъэшэу шыкын. Джары зыфэдэр сипсэлэу зафэхэр, Сичылэ гупсэ ижышъхьэ мафэхэр. Слъэгъурэр къэсэтхы - стелъэп сэ хьакъ, Шумафэ ыкыу шъушлэрэ Исхьакъ. МЭЩБЭШЛЭ Исхьакъ. Дамаск, 1969 гъэ

Мыекъуапэ

Шъэожэ Джантий арыгушхон фае

Сабыим ицыкыгугом къыщегъэжыгъэу лъэлкыгъэу зыщыщыр, тарихыгъэу пылбыр, шэн-хабзэу илэхэр къыфэплотэнхэ, ебгъэшлэнхэ фае. Шъэожэ Джантий янэжэ-ятэжэхэм, янэ-ятэжэм къыфалэуатэрэ къэбархэм ядэлъштыгъэ, илэпкъэ ихышъэ зэрэп тхылхэр зэригъэгъотыштыгъэх, яджэщтыгъэ. Кавказ заом илэ-хъан яхэку егъэзыгъэкхэ икы-жыкыгъэхэм Джантий ятэжэ плэ-шъэхэри ащыщыгъ. Шъэожыкы нагъоу Сирием кложыкыгъагъэ. Ежъхэм афэдэу ячыгужэ къэзыб-гынагъэхэу хымэ къэралыгъо итылсхъажыгъэхэм адыгэ къуаджэ цыкылухэр агъэлсыгъагъэх. Джащ фэдэу къуаджэу Мардж-Султан зыфиорэм Джантий иунагъо дэтылсхъагъагъэ.

Джантийрэ Сильдэрэ.

Уахъэр клоштыгъэ, хамэ къэралыгъом бэу илыри, хабзэу щызэрагъэрэри адыгэхэм зэрагъэ-шагъэ, ау ежъхэм яныдэлъ-фыбзэр алэкхэзыгъэп. Джантий адыгэ лъэлкыым фэцагъэу, ыб-зэ ышлэу къэхъуштыгъэ. Еджаплэр къызеуым ишлэныгъэхэм ахигъэ-хонэу университетым члэхъагъ, ау илэзэклэу нахь шемыджагъэу къычлэкыжыкыным фаеу хьуэгъэ.

ЗЭО ЗЭПЭУЦУЖЪЭУ Сирием къытэджэгъэм ыпкъ кыкыкыкэ шъэ-жыкыне ыбжыкыкыкы зыкхэпсыщтыгъэ сэнэхъатыр къызлэкхыгъан ымылэжлэу еджэныр ыгъэтлы-лыжыкыгъэ. Еджаплэми мыкхожыгъэу, лофшлэни ымылэу Джантий чыплэ квин ифагъэ. Зэусэщтыр ымышлэу къытенэгъэ кхалэм нэмыкы къэралы-гъо клон гухэлэ ешлэ.

- Сыздэклонэу сызыфэе къэралыгъом бэрэ сегупшысагъэп. Адыгеим сиплэпкъ зэрэщыщыр, ар зэрэтилыапсэр сицыкыгугом къыщегъэжыгъэу сшлэщтыгъэ. Ащ сыкло-ни сятэжэу плэшэхэм ячыгужэу сынтлэгуи зэгъэлэгуын гухълыр сыдыгъуи зыдэсыгыгъ. Нэужым теубытагъэ шшыгъэ ыкыи 2012-рэ илэуэсым Адыгеим сыкхэкулагъ, - къеулатэ Шъэожэ Джантий.

Кхалэ ыбжыкыкыкы лэхьыли, нэлау-си щырилагъэл Адыгэ Республикэм къызэкхлэм. Апэрэ лъэбзэкъоу ащ ышыгъэр Адыгэ къэралыгъо университетым лэкыб къэралхэм къарыкыгъэ студентхэм урысыб-зэр зыщызэрагъашлэрэ факультетым зэрэчлэхъагъэр ары. Нэужым, урысыбзэр нахь къызызлэкхэ-хъэм, Сирием зэдженэу щыригъэ-жыгъэ сэнэхъатыр зэригъэгъотынэу Адыгэ къэралыгъо университетым инженернэ-физическэ факультет члэхъагъ.

Ыгуклэ пэблэгэ сэнэхъатым фэдэ, янэ-ятэжэри, ышыпхъуи Адыгеим къэкхожыгъэх, ау Джантий гу-фэбзэныгъэ зыфишылгъэу пшэашъэу Сильдэ хамэ къэралыгъо зэрэпыйлэм рэхатныгъэ къыритыштыгъэп.

- Зы къуаджэ тыздэдэсыгъ, ау зэпэуцужьым ыпкъ кыкыкыкэ Силь-дэ янэ-ятэр ежыри ягъэсуу Иор-данием кложыкыгъэх, - къеулатэ ти-гушылэгу.

Уахъэр лъыкылатэ къэс ыб-жыкыкыкытлум агу ихыкыкыкы нахь ины хьуштыгъэ. Бэмышлэу зы къуаджэ зыдэдэсыгъэхэр джы зэфэщыгъаф зэралыгъохэм зэралыпсэхуэрэм къыхэкхоу гумэкхожыгъошхо хэф-гагъэх. Адыгэлэ шьыпкъэм зэрехаб-зэу, охътэ клэклым къыкыкыкэ Джан-тий ыгуклэ пэблэгэу плэшэуэр Ады-геим къыцагъэ ыкыи 2014-рэ илэуэсым ишэкхожыгъэ мазэ псэогу зэфэхъ-гъэх.

Джырэ уахътэм ыбжыкыкытлур Мыекъуапэ щэпсэху. Еджэным да-кхоу Джантий лофи ешлэ, унэгъо цыкылоу илэр зымы щымыкыкы ылы-гъыным фэбанэ.

- Сыгуклэ сызыфэжэу, анахь сыз-кхэпсыщтыгъэ гухэлэ шъэфэу силагъэхэр къыздэхуэгъэх, - игу-шысэхэмкхэ къыддогуащэ клэлэ ыкы-жыкыкыкы. - Сятэжэу плэшэхэр зыкхэ-хъопсыщтыгъэ хэкум идэхэгъэ синэ-рылгъэгъоу сис, сиунагъоу сигуэсуу ащ сыщэпсэу, сыщэлажэ. Сыд фэдиз мылкъоу къысэптыгъэкхэ ащ псэушэн слэклэщтыгъэп.

Шъэожэ Джантий фэдэ ыб-жыкыкыкы адыгэ лъэлкыкы ащы-гушхулым, арыгушхон фаеу къыс-чэулау. Ащ фэдэхэм лъэлкыкы агъэ-дахэ, агъэбзэу. Уиньдэлъфыбзэ тыдэкли кышчылоу, уилэпкъэ хэжъ-ныгъэхэр зэришырэр уинэрэлыгъ-гъуныр насыгыгъ.

ЖЫКЪО Блутлэ.

Жэмтхьэлэ

Псэм и лъахэ

Уэсмэн Иядрэ и щхьэгъусэ

Уэсмэн Иядрэ и щхьэгъусэ Къардэн Раерэ кыыхуашхуэу шлалэм мынун унит итх, зым унагъуэр зэкIэ щопсэу, адрейм бжыкхьэм Iэпхуэжыну зэфIагъэхэ. АгIэ чырбыш унэхэм я блынхэр захуэу гипскIэ кырищыкIыжщ, и щхьэр шIуIулэри, лъэгъуахэ иридзыжаш Иядрэ. Пэшиллым я зыр пщэфIаплэщ, абы кыпачыжри зыгъэпскIыплэ, Iэ тхьэщIыплэ хуэдэхэри хашIыкхьаш унэм. Иядрэ и унагъуащэмрэ унэм гугъуэ зырыдехьамрэ абы иращIамкIэ зышамыгъэншIу кышчыбдгъуашхэ Iэ хьэкъ пшохуэ, абыхэм хэкум кызыррыкIуэжрэ ялэгъуа гугъуехь псори хэкум хуаIэ лъагъуныгъэмрэ я шIыналъэм къарит гурьфIыгъуэмрэ елытауэ зырымыхьэнэншэр.

«Псэунур дэни щопсэу», - жи пасэррейм. А псалъэхэр сигу кьэ-кIыжаш мы унагъуэм я хадэр, кьэкIыгъэхэр, джэдкъазыр щызэгъэлыгъуэм. Сирием зэи щызэрарыхьа хадэмрэ шамыгъэхуэа джэдкъазымрэ я пIалъэр кызырращIам сыщыIэупшIэм, ялаш и ныкуэр ИнтернетымкIэ зырызрагъэщIар. Унагъуащэм кызыррхуиуIэтамкIэ, абыхэм я гуагъуэр хуабжу къахуосакъ, уеблэмэ махуэ къэс къаIуэурэ къашIуупшIэхэри яIэщ.

«Щхьэр псэумэ, пыIэ щыщIэр-ктым», адыгэ псалъэхьыр хьэкъ пшохуэ Сирием кыкIыжа унагъуэхэр щылпгагъуэIэ. Алхуэдэуи нэрылыгъуэи я хэку къагъэзэжу мыбыхэм я гур кызыррызырэгъуэтыжар. Ди лъэпкъэгъухэм хамэщIым я хьэщIэгъуэр кIыкхьыуабы, я хэку къекIуэлэжри абы и IэфIагъуэр нэсу зыхащIаш.

- Илъэсым ноблагъэ мы унэр кызыррытухэщхуэр, - къыддогуашэ Жэмтхьэлэ къуажэ дэс **Уэсмэн Иядрэ**. УнэлъащIэ куэд шIэташ унэм, мыдрейуэ дылэбэм дызыхуеинур Iорыссу къэтцэхуащ. Иджы зы шIыналъэ къэнэщи, ари Тхьэм жиIэмэ, зэдгъэпэщынщ. ШIалпэр дигу ирихуэ къэтцэхуащ, ауэ унэр зырыкхьахэм и зэранкIэ, куэд етщIэжын хуей хуащ. Иджыпсту ар зырыхуэIэ зыдогъэпэщыж, унэм гуагъуэпIанэу иIэр догъэбIэдэ, ущIэс хьун хуэдэу догъэтэмэм, ауэ ари хуэм дыдуэщ зырыкIуатэр, ахьшэ дызэримылэм зэкIэ дельхьэ. Хадэшхуэ дIэлэщ, зыри къапымыкIуэ абы жыг лъагъэхуэхэр итти, идушIыкIри хадэхэIэ хэтсащ. Мазигъу хуауэу мы шIапIэм дыщопсэури, зэкIэ, зэдгъэпэщыфар мыраш, ауэ шэч хэмылыу, ди Iуэхур йофIаIуэ. «PRAIM» рекламэ IуэхушIапIэм сыщылажэу щытати, абыхэм я Iуэхуэр зэблэури, сыкылыкIыжаш.

АгIэ сыт фызырыпсэур?

- Хадэм кыитх IлэIуэр дошх. Си къуэушхэр хамэ къэралхэм шолажьэри абыхэм зы сом кытхурагъэхьэмэ, зыдогъэзахуэ. Си къуэушхэм ящыщ зы Сирием къынауэ щыIэщи, абыи кьэIкIуэжыну и мурадщ хэкум. Ди гуагъуэхэм щхьэIкIэ укьыдэтIысхьэ хьунт мы жылэм. Кытхуэсакъым, набдзэгубдзаплъэу, ди Iуэху зырыхуэмыкIуэр зэхашIыкIыу кытпэлэбэ зыпытщ. Унэм етхьэлэну гур машинэIкIэ къетшалэ-нумэ - хьэзырщ, щIыкхьэху тшIымэ, къыдбгъуэрыту дэ тшIэр къыддащIэ. Унэр кызыррытцэхун ахьшэ кышчыда-тым, псом ялэ унэракъым кыхьэтхар, агIэ жылэ дыздыдэсынурщ. ЗырыфIагъуэи, дышчыуатэкъым жылэIкIэ, аращ псом нэхъапэр, димылэр гува-щIохами зэдгъэпэщыжынщ.

Сабийхэр школым дауэ хэзагъэрэ, урысыбзэм пэлъэщэрэ, зэрагъашIэрэ?

- ШIалитI дIэлэщ, нэхъыкьыр - пщыкIуэщ, нэхъыщIэр илъэсибл мэхуэ. Ди цыкIуэхэр школым макIуэ, ари тпэжыкхьэIкIым. Адыгэбзэр тшIуэу дыкьэIкIуэжат дэ, егъэджаIкIуэхэр ди Iуэху зытетым цыгъуазэщи, зырыкьуIэ урысыбзэмкIэ къадолажэщ. ЖыпIэнуракъэ, ди цыкIуэхэм дэ нэхьэрэ нэхьэ псынщIуэ бзэр къауэбIэд.

Унэ къэфшэхуамкIэ фыарзэу?

- Сом мин щитху къыдатам иджыри сом миншIэ хэтлэхьэжри, мы унэ пIагъуэр къэтцэхуащ. Зэгъэпэщыжын щыщIэддзараш, унэм ныкусаныгъуэ бгъэдэлъыр кышчытлэгъуар. Ахьшэ куэд текIуэдэжаш. Сэ езым си IэIкIэ гипс сощIыж..

Пэш тлэгъуэхэр дахуэ, иджырей унэхэр зэращIым хуэдэу, зэбгъэпэщыжаш. УзэрыIэпшIэлъапщIэр нэрылыгъуэщ, абыIкIэ ахьшэ къэблэжыну, къуажэдэхэм я унэхэр яхуэпэIкхьэну яужь уйхьа?

- Ди хьэблэм дэхсэм я унэхэр яхуэсэхуэ дауэ пшIэ кьэIысхьын, дэ зы унагъуэм хуэдэу дыздодпсэу. Ар адыгагъэм кьэзгъэрэ? Езыхэм сагъунаш, дауэ абыхэм ахьшэIкIэ Iуэху зэрадэсщIэнур. Ар хьунукуым, ауэ тыкузанышхуэ, IуэхушIапIэ хуэдэхэр гур дыхуэу зетхьэIэ, сом кыпэIкIуэнунщ.

Фызыгъэгъузавуэ, фильахьэу сыт хуэдэ Iуэху шыIэ?

- Ди тхылымпIэхэм я зэфIэгъэхьэ-нымрэ бзэр зырыдмыщIэмрэ ди гуагъуэр кыыуащIэри, аращ нэхьыIэу гугъуэ дэзыгъэхьыр. Абыи мылькы тоIуаIэдэ.

Хэкум фыкызыррыкIуэжам фыщы-хушIэгъуэжа къэхьуа?

- Хьэуэ, дауэ дыхушIэгъуэжын. Япэрауэ, ди шIыналъэ дыщопсэу, етуанэрауэ, ди анэдэлъхубзэIкIэ хуиу донсалэ. Пэжщ, Сирием нэхьыIуэ дыщыпсэурт, ауэ ар ди хэкукуым. Ди адэшхуэхэм я шIыналъэм псори ди бла-гъэм хуэдэщ, мыр ди псэм и лъахьэ. Иджыщ дэ гупсэхуэуэ щыдгъуэтар.

Епсэлъар
ЩОМАХУЭ Залинэщ.

Ди бзэр дэ ди псэщ

Лъэпкъым и шIалэу зи бзэр IкIуада, Щхьэ мыгъуэ пщIэншэу укьагъэна? Щхьэ уягъэ-уягъуэ уз узыпIахэм Уи адыгэбзэр къыпIуамыльхьа?

Щхьэ уи лъэпкъ дыщэм и бзэр пIурачу НэмыщI бзэ хьэхуэхэм укьыхуэна? Iэджэ щхьэ нэхIэхэм нобэ

«Сыт адыгэбзэ зи гугъуэ кытхуэфщIыр. кытхуэфщIыр.

Ди шIакхьуэр зейхэрщ нобэ дэ ди бзэр, СытIкIэ ди щхьэлэ анэдэлъхубзэр?» Ар щызэхэхьым, си гур къекIуащ, Бзэр умыщIэжмэ, хамэ ухуащ.

КъБР

Сабрирэ и щхьэгъусэмрэ.

Кременчуг-Константиновкэ

СТIАЩ Сабри: Хэкум дызэрисым гугъуехьыр тщегъэгъупщэ

Кременчуг-Константиновкэ Iэлъхуэа адыгэ унагъуэхэм я нэхьыжыфIщ СтIащ Сабри. Сабрирэ и щхьэгъусэмрэ нэхьэ зыхуей хуэзуу мэлпсэу. КъатитIу этет унэм и ялэ къатыр хьэзыр ящIауэ абы щIэсщ, етуанэр яухмэ, я къуэр кърагъэблэгъэ-жыну я мурадщ.

- ЯПЭУ МЫБЫI дыкышчыдыхьам IутIыж Мэжидщ къытIушIар, - къыддогуашэ Сабри. - Абы адыгагъэрэ хабзэу къытIэлъызырхьэр зыгъуэ и хуэнукуым. Ди къуэушхэм унэ къашхьэунымкIэ, унагъуэу тIы-сыжынымкIэ, тхыль Iуэху, нэгъуэщIхэр зэфIагъэIкIынымкIэ Мэжид хуабжу сэбэл кытхуэ-хуащ.

ЩыIуху дунейм тетым лъэпкъ зимылэрэ щыIу зимылэрэ щыIуэ щыIэщIэкIынкым. Дэ, адыгэр, дуней псом дытепкъауэ дыкьэ-хуащ, сыт шыгъуи ди щхьэм щыкIэрэхуэрт, зэгур хэкум ды-кIуэжынкIэ зырыхунур. Зауэм мыгъуагъэ куэд кыIхь пэти, ди адэжэ шIыналъэ къэдгъэзэ-жынымкIэ сэбэл хуауэ жылпэ хьунуш. Сыт хуэдиз гугъуехь ди нэгъуэ шIэIкIым, дыхушIэгъуэжы-кыым. А лъэпощхьэпэхэр тIа-гъэпсынщIуэ псори адыгагъэIкIэ къытпыхуэIкIащ. Хэкурысхэм да-гъэлэпIащ, я хьэр къыдэIкIащ, ди гур кызырагъэгъуэтыжаш.

Мо Iуащхьэмахуэ и щхьэр лъагъуэ Iэттарэ и бгъэр кызыррыригъэ-кIым хуэдэу зыкъытцыхьужу дыздэщ мыбы. Абы кыкIыркъым къызыхуэтыншэу дыпсэуэ. Ауэ мылькыр - узэсэпщ, псэм и щы-

тыкIэрэщ нэхьыщхьэр. ПсэIкIэ къулей дащIащ ди къуэушхэм. Ди анэм и бгъэ хуабэр зэдгъэгъуэты-жауэ аращи, гугъуехь псоми да-пэлъэщыну тIлошI.

Сэ сыхуейт шIыплэ зэмыл-лэужыкыгъуэхэм Iэлъхуэа ди лъэлъкъэгъуэхэм псоми хэкум къэIкIуэжыну Iэмал яIэну. ФыI-цIэ хуэсщыну сыхуейт Дуней-псо Адыгэ Хасэм. Ари, респу-бликэ унафэщIхэри, къэралыр зы-IэщIэлъхэри сэбэл кытхуэжурэ Сирием ита адыгэ къуажэ 40-м дэсауэ я хьхьэр зэрэхьэу адэ-мыдэIкIэ Iэлъхуэхэр хэкужым кърашэжамэ, дэ нэхьэрэ нэхьэ насыпфыIэ шIэлэнткъым.

Кременчуг-Константиновкэ уна-гъуэ 19 дэсщ Сирием кыкIы-жауэ. Мазэ къэс зэ дызэхохьэри, ди Iуэхухэм дытопсалъхьэ. Зы анэ кыльхуэа зэкъуэушхэм хуэдэу дызэбгъэдэтщ, арыншауэ хьуну-кыым. УзыщыгъуфIыкIыну дIэр мыраш: ди шIалэгъуалэр школ-кым Iуэри, бзэри псынщIуэ зэра-гъэщIащ, дэ, нэхьыжхьэм, нэхьэрэ къуажэ псэукIэм нэхьыфIу хэсы-хуащ. Сэ сызэрелпIынымкIэ, мы зы илъэсыр бIэкIэмэ, ди Iуэхур нэхьэ тынш хьунуш, хэIкIыплэ нэхьыбэ дIэлэнунщ. ПэщIэдзэр сыт шыгъуэ гугъуэщ. Андрей кьэIкIуэжынухэри зэгупсыри зыгъащтэри лэжы-гъэ ямыгуэтынIкIэ зырыхуну-ращи, абы Iэмал гур кыхуэд-гъуэтыфамэ, унафэщIхэр къыд-дэлэпыкыуамэ, ди Iуэхур кыкIы-нут.

ШЫПШ Даянэ.

Нартрэ Щамрэ.

Ибрэхым

Мухьэмэд

• Налшык

ЗэкъуэшитI - дзитI зыIут къамэ

Фэтэр шIэсу Налшык шопсэу Соснакхэ Ибрэхымрэ абы и къуэш Мухьэмэдэр. ЯнщIэмылIауэ хэкум къызэрагъэзэжам я гугъу умышIи, сом мин шыкIутхум нэблагъэ мазэ къас фэтэрышIэу птыныр, унагъуэ бгъашхэныр зи лъэ быдэу увахэм къатохьэлэ. Абыхэм зэпщхьэхуэу къашта фэтэрым къишынэмышIауэ, езыхэр шылбэцэн пэшыхшум шIэIэкIэ ялыгъу.

ЗЭКЪУЭШИТИМ я нэхъыж Ибрэхым сурэтшIш, гипсым иролажэ, пшым узэршIыхьэу гур игъэгфIэу адыгэ теплэ зиIэ скульптурэ гъэщIэгъуэнхэм уауоплэ. Зыр Сэтэней гуащэ псыхуэм Исус, Сосрыкхуэ къызэрыкIа мывэм тесу шIаш, еГуанэр шIакIуэ пыIэ лъагэкIэ хуэ-па адыгэ шIалэ екIуш, шIалэм и къуажэр и гум зэрилыр къыгъэлыгъуэу, гур здэщIлэ лъаныкъуэмкIэ адыгэ къуажэ цIыкIу тещIыхьаш. А пшым шыплагъуэ псоми адыгэ лъэпкъым и нагъышэ къатош, уеblэмэ уэрарамм дагъуэ-лэ къуэщын нэгъунэ лъэпкъым и тхыпхьэщIыпхьэхэмкIэ гъэщIэрэшIаш.

- ОВИР-ми Дунейпсо, Къэбэрдей Адыгэ Хасэхэми яхузэ-фIэкI къагъэнакым дыккъышIкIуэжам, декIуэлалэу зыми дыккъагъэщIэхуакым, - желэ Ибрэхым. - Ауэ Урысейм и хабзэхэр тIкIийши, абыхэм мащIуэ гугъу драгъэхь. Си шхьэгъусэмрэ сэрэ шIалитI дIэлэщи, зыр школым макIуэ, «тху» защIэкIэ йоджэ, адрейр илбэситI къуэу араш.

Сирием сышIышIэпсум фильмхэр шытрахыну шIы-плэхэр агъэхъзыру сылажэрт. Хэкум къышызгъэзэжа япэ илбэсишым унэхэр шIэIэкIэ зесхьэу шыташ, лэжыгъэ хэлпыхьэ сымышIуэ унагъуэр зэрыгъэшхэным яужэ ситт. Иужьрей илбэсым си Iуэхухэр тIэкIу нэхь Iкуатэ хуэуш. Иджы си лэжыгъэхэм шIэушпIэ ялэщи, араш дызэрпсэур.

Къэбэрдей-Балъкъэрарым шыIэ сурэтшIшIэм я зэгухьэныгъэм сыыхьэхуэу сыккъышIкIуэжам яжесIати, гъэлъэгъуэныгъэ куэдэ уиIэн хуейуэ жалэри, сахэзэгъакъым. Сирием дэ дышIысэуа къалэм дэс сурэтшIшIэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмэдэу сышIыташ. НэгъуэщI къалэ къыкI сурэтшIшIэр дэ гугъуэхь лъэпкъ хэмьту зыхэтшэрт. Мыбы нэгъуэщIш.

* * *

ИБРЭХЫМ и къуэш нэхъышIэ Соснак Мухьэмэд нэхъапэкIэ къуихуащ КъБКЪМУ-р. Сирием зауэ гуащIэр къызэрышIыхьейуэ, зэкъуэшитIым зызэщIакъуэри къэкIуэ-жауэ, зыр зым дэлэпкъуэрэ мэлажхэ, я Iуэху дагъэкI. Адыгэбэр уэрсэру ещIэ, урысыбзэри фIы быдэу Iурылыщ Мухьэмэд. Абы адыгэ бзылхуэгъэм и фашэр зэрагъэдажэ хьэпшыпхэр (бгырыпх, шыIутель, нэгъуэщIхэри) Iээу ещI. ШIалэм хэкум къызэрыгъэзэжэрэ куэд мышIами, и лэжыгъэмкIэ къацIыхуащ, и IэдакъэщIэкIэхэм къышIэуп-шIэхэм IкIуэ пэтми къахэхуэу зэпшIт. Уеblэмэ, нэгъуэщI республикэхэми и хьыбар нэсауэ, а хьэпшыпхэр ящэху. Ар зэкIэ зэлэжыр гуапл-лэбэщ, къэблагъэ зэманым дыжыныри къыгъэIурышIэну и мурадщ. ШIалэщIэми и хуэушпIэ сурэтшIшIэм я зэгухьэныгъэм хьыхьэну.

КъБР

ХЪЭРИС Арианс.

• Хьэбзэ

Зигу мыкIуэдым Тхьэр и пашэщ

КъШР

КъуэкIыплэ Гъунэгъум шекIуэкI зауэм нобэр къыздэсым ди лъэпкъэгъухэр хокIуадэ. Лажы хьэкъи зимылэ цIыху мин бжыгъэ зэхэхуэуэн хуэуш. Куэдэм уни дэфтэри ялэж-къым. Зауэм зи шхьэр къыдзыхьыфым къыхэх, я унагъуэхэр, я бынхэр мафIэсым къызэрыхашыным пылщ, Апхуэдэщ Сирием шIпсэу адыгэхэри. Абыхэм екIуэлалэ яхуоху Тыркур, Иорданиер, нэгъуэщI къэралхэри. Ди лъэпкъэгъухэм шхьэгъэзыплэ шагуэштхэм ящыщ Урысей Федерациер, нэхь хьахуэ жыплэмэ - Кавказ Ищхьэрэр.

Ди жагъуэ зэрыхуэщи, я Хэку къэзыгъэзэжыну хуей ди лъэпкъэгъуэ псоми апхуэдэ Iэмал ялэжкъым. Нобэ Шамым къыкIыу Кавказ Ищхьэрэм цIыху мини 2 хуэдизщ къэкIуэжыфар. Ахэр Къэбэрдей-Балъкъэрарым. Адыгэ Республикэм, Къэрэшей-Шэрджэсем шопсэу. МафIэсым къыхэкIа ди лъэпкъэгъухэр шынэхь мащIэщ Къэрэшей-Шэрджэсем. Ахэр цIыху 37-рэщ Шэрдыр. Апхуэдэ шытыкIэми шхьэусыгуэу шхьэхуэхэр илэщ. Жылэпхьэщ лъэпощхьэпхэр зэрымымащIэр.

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭСЫМ къэкIуэжыфа унагъуэхэр адыгэ къуажэхэм дагъэ-тIысхьаш. Абыхэм сыт и лъэ-ныкъуэкIи «Адыгэ Хасэ - Черкесский Парламент» жылэгуэу зэгухьэныгъэр шIэ-гъэкъуэн яхуохуэ. Апхуэдэ гу-лытэ зыгуэштэхэм ящыщ Хьэбзэ къуажэм шIпсэу Къардэнхэ я унагъуэри. Зэхьхьэгъусэхуэ Данилрэ Бусейнэрэ пшацилIэ - Таерэ Зоерэ - зэданI. Унагъуэр Хэ-кужым къэкIуэжауэ шыташ 2012 гэм. Ахэр ялэщIыкIэ Налшык къалэм къакулэри, иужькIэ Черкесск къэлэпхьэ-жаш, иджы илбэсым шIэ-гъуауэ Хьэбзэ къуажэм шоп-сэу. Къардэнхэ я унагъуэм я Iуэху зытетным зышIагъэгъуэ-зэн мурадкIэ иджыблагъэ абыхэм я дэж дышIылаш. Ахэр гугъу ехьми, я гур ягъэкIуэд-къым, къэкIуэнум фIыкIэ шог-гугъ.

Бынунагъуэр, зэрыжытIа-щи, Черкесск пIалэу гуэркIэ шIпсэуащ, зы паш закъуэ фIэкIа мыхьу фэтэрым шIэ-су. ИужькIэ Хьэбзэ къуажэм шыщ Даур Рэлуф мы уна-гъуэм къаритащ къуажэм дэт и унэр, и шIы Iыхьэр шIыгуэу. Унагъуэр абы хуиты цыпсэ-нуш, езыхэм я унэ ялэ хьуху.

- Тхьэм игъэлэсу Рэлуф, пшIэнышэу дышIегъэс. Унэ-шхуэщ, хадэхшум дIэлэщ. Мы гэм кIэртлоф, нар-тыху, нащэ, пIэтрэжан хэт-саш. МыдкIэ жыг хади дI-лэщ, пхьэщхьэмшхьэ зэ-хуэмьдэхэр сабийхэм хуиты-яш. Джэди тхьэкIумэкIыхьы зыдохуэ. Тхьэм и шыкурщи, нобэ ди Iуэхухэр нэхьыфIш, - желэ унэгъуащэм.

Данил лэжьапIэ IэнатIэ илэщ, унагъуэр абы хуа-бжыу ирогугIэ. Ар шолажэ Али-Бэрдыхуэуэ къуажэм дэт жыпс заводым. Унагъуэм фIышIэ хуащI заводым и унафшI Аргун Олег, Данил лэжьапIэ къызэрыритам па-пшIэ.

Унэгъуащэ Бусейни Iуэхун-шэу дэскъым. Унагъуэ Iуэ-хум, хадэм къишынэмыш-шIауэ, ар мадэ. Ар дэрбзэр IэщIагъэм зэрыхуэIэрыхуэр къуажэдэсхэм къащIащи, цIыхухэр къыхуэкIуэрэ яху-дэ.

Унагъуэм гъунэгъухэр къа-зэрыхуэщIытми дышIэупшIащ. - ДызэкIэлэпкIуэ, дызэрэ-

лэуэ добж. Ауэ езы къэралыр къызэрытхуэщIытм апхуэдэу уригъэгупсысырккъым, - и гу-къуеухэр къыджелэ Данил.

Унагъуэм ис нэхьыжым къыгуэрлуэу мы къэралым къы-кIуэхэм ящыщ зыгуэрхэр нобэ шIыкIыжым и шхьэусыгуэри. - АтIэ, куэдм лэжьапIэ ягуэуэтырккъым, я бынунэ-гъэхэр япIэн хуейщи, я Iуэхур къыздыкIыным мэлэпхуэ, - желэ Данил.

Зэхьхьэгъусэхэр хуейт уры-сыбзэр шрагъэщIэну курс-кэр къыгуэрэрагъэлэпшынэу. Бэрэ зрагъашIэмэ, куэдм я Iуэхухэр нэхь тынш хуэнут.

Унагъуэм нобэIэ я лъэр жан зышIэхэм ящыщ эзыхэм я шIаллэ ялэ зэрыхуэам. Ахэр иджыпсту шIпсэу Бжыдыгъуэ уэрэм дыдэм дэж сотыхь 15 къыщраташ. Бусейни Данилэ абы хуабжы цогуфIыкI, эзым я унэ зэраухуэнум йо-гупсыс.

Бусейнэрэ ипхуэ цIыкIу-хэмрэ зышIэс унэ хуи-тыр, я хадэхэр дагъэлэ-гъуащ, жыгхэм къапыкIэ хуэрэдджэхэр, мылэрысэхэр, къыжыхэр, балийхэр къыт-хулачурэ я Iэфлагым дра-гъэплэлаш. Пшадэ цIыкIуэхэм зэпэуэ я гугъуэ къытхуащIащ я тхьэкIумэкIыхьэхэми: сыт хуэ-дэр нэхь дахэми, сыт хуэдэр нэхьыфIу ялэгуагъуэм.

Мы унагъуэм, Шамым къы-кIыжа нэгъуэщIэхэми хуэдэу, гукъуеи гугъуехэи я куэдщ. Данил и къуитI Налшык къа-лэм шыцIащ, ипхуэ Iуэрэ Шамым кънащ. Я Сирузэ псо-ри зэрыхуейуэ хьурккъым, ауэ мы унагъуэм гъэщIэгъуэну, уи гур ябгъэдишэу зы хьэл яхэлъщ - я гур ягъэкIуэдир-къым, Тхьэм шогугъ, фIым шIолъэу.

Гуапэщ Сирием къыкIы-жа ди лъэпкъэгъухэм ящыщ Къардэнхэ я Iуэху-хэр зэрэфIакIуэр. Мыбхьэм Хэкум агъури я псэри Сирезэ шIэтылэлаш. ИкIи зэрыхуэIэ хушIокъуэ я гъащIэр нэхь дахэ, нэхь тынш зэрэащIыным.

Данил Бусейни мызэ-мы-тIуэ къыхагъэщIащ ахэр Хэ-кужым къызэрыкIуэжам зэи зэрыхушIэмыгъуэжыр.

ГЪУКIЭКЪУЛ Иринэ.

Данилрэ Бусейнэрэ я бынхэр я гъусэу.

• Мыекъуапэ

«Ислъамыем» норэдыу

Хэхэсымрэ хэкурысымрэ. Мы гушытылгум адыгэ лъэпкъыр тлоу агошыгъ. Ау непы тыхъужьын зэрэфар къызгурылохэрэм ялчъагъ зэрэхъорэм «Ныбджэгъуым» гу тыммытэн ыльэкыгъэп. Тыхэку исхэми, лэ-кыбым шыцхэми ар яплөлэн плъэкышт.

Иофыго зэмилъужыгъоу мы лъэныкъомкIэ къралыгъо зэфшъхъафхэм ащы-зэшлуахыгъэрэм нахышлуу ушагъэгугъы. Шысэшуу тиреспубликэ шытлэгъуэрэми тамыгъэгущон ыльэкырэп. Ахэм ащыщ Дэр Абирэ.

АБИРЭ 1983-рэ илъэсым Дамаскэ къыщыгъу. Зыфеджэгъ сэнахъатыр дизай-ныр ары. Ау тхъамыкIагъомрэ насыпгэмрэ эгипчызэ не-пэ къызфэкогъэ лэжъаплэр нефшъхъаф. Илъэсищ ху-гъэу Абирэ къралыгъо акаде-мическэ купзу «Ислъамыем» иорэдыло куп хэт. Ымэкъэ жъынчкIэ ащ. Къумыкыу Шамсудинэ, ХьокIо Сусанэ афэдэ орэдыло гъэшугъгъ-хэм ягусуу адыгэ лъэпкъым итарихъ орэджэмкIэ кыелуатэ. КъызэрэхигъэщыгъэмкIэ, орэджэлоныр ицкыкIугом къыщегъэжъагъэу халыгъ. Дамаскэ шылэ Адыгэ Хасэм адыгабзэр, адыгэ къашор шыгъэгъушпэгъэхэп, музыка-льнэ Iэмэпсымэхэм лъэпкъ мэкъамэр къаригъэлукIын амал къыритыгъ, орэджэ-лоныу зыщыригъэжъэгъагъэ-ри хасэм иззахъэхэр ары-гъэ. Ащ къыхэкIуэ Шам шы-цэрло орэдылор апэрэ Ду-нэ Адыгэ фестивалэу 2000-рэ илъэсым Мыекъуапэ шыкIуагъэм къырагъэблэ-гъэнэу хуыгъ. «Ислъамыем»-ипашуэ Нэхэе Аслъани пшэ-шъэ орэдылор игу рихыгъагъ ыкIи ансамблэм ыштэнэу зэрэфар фыхигъэпсыгъ. Еджэныр ыгъэтIылыншъ, хэкум зэу зримыгъэзэжъы-шъуштыр Абири къыгурыло-штыгъэ. 2003-рэ илъэсым ар джыри зэ хьакIэ фэдэу кър-когъагъ фестивалым орэджэ-кышылонэу...

ИлъэсищкIэ узэкIлэбжъ-мэ, Абирэ унаго ихъэгъа-хэу, Шам зэо мэшлуаэм зы-къышылэтыгъ. Ащ джэным тыдэ кIуагъэми, ихъурэ ичы-гурэ анэмкI чыплэ зычы-гупсэфын къызримыгъоты-штыр къыгурылиу, Мыекъуа-пэ къыгъэзэжъыгъ. А уахтэм шIэжъым и Мафзу шы-шъхъуауым и 1-м лъэпкъым ыгъэмэфэкIырэм хэлъжэныу «Ислъамыем» ишъыпкъэу зы-фигъэжъырыштыгъэ. А ма-фэем къыщегъэжъагъэу Аб-

ри купым хъахъагъ. Ыбзэки, ихабзэки, ишонки, изекIуа-кIэки хэкурысхэм ащыщ хуын ыльэкыгъ. «Кыны къысфэхъугъэр урысыбзэр зэрэсымышIэщтыгъэ за-къор ары, - кыхъегъэщы Аби-рэ, - ау ари псынкIау къызIэ-кIэгъэжъагъ». Абирэ ишлуа-гъэкIэ «Ислъамыем» ире-пертуар Шам ис адыгъэхэм аусыгъэ орэдыжъыбэ къы-хъан ыльэкыгъ. Хымэ чыг-гум шыпсэурэ адыгъэхэм ягу-кванэхэри ягугъаплэхэри зы-халхъэгъэ лорылуатэхэм язе-хьакIоу Абирэ къычIэкIыгъ.

Шам заор шыцужыгъэм, ащ зримыгъэзэжъыштыр Абирэ теубытагъ хэлъэу къылуагъ. «Сиорэд сичIыгу сисуу къэсон амал сIэ ху-гъэмэ, сэркIэ ар джэнэтIым ып», - ело ащ. Джыдэдэм Аби-рэ иунэу Шам къыгъэнагъэм адыгэу зычыгуу къэзымы-гъэзэжъышхурэр шэпсэу. «Ари, - кыхъегъэщы Абирэ, - Дамаскэ къыдэкIыжырэ адыгъэхэм яхабзэ хуыгъэ, унэ лункIыбзэхэр хасэм къыфэтэ-гъанэх». Абирэ ишъхъэгъусэу Тамбий Пелуван зыфеджэ-гъэ сэнахъатыр - бухгалтер. Ау ащ фэдэ IофшлэпIэ къы-гъотын зримыгъэкIыгъэм къыхэкIэу, шыныгъохэр зы-шашорэ тучан цыкIур егъ-лэжъэ. Унагъом илъэситырэ ныкъорэ зыныбжэ сабыр шэпIу. «Адыгэ кIэлэцIыкIу Iы-гъыплэ Дамаскэ шытIагъ, - ыушъэфырэп Абирэ, - ащ окIофэ сабыр адыгабзэкIэ дэгъоу гушылоштыгъэ. Джы урысыбзэр къытекIо! Ары анэх тIлоIофыр джырэкIэ». Абирэ игумэкI тэри къыд-гурло, ау тымыгъэгущонIо ыльэкырэп. Къызигъэзэжъы-гъэр илъэсищ нахъ мыхъу-гъэм, адыгэ бзылэфыгъэм илъэпкъ икъэушымэн зери-гъэгумэкIырэр хэкурысхэмкIэ хэхэсхэмкIэ шысэшлу.

СИХЪУ Султан.

Мамырыгъэр дышъэкъушъхъэм нахъ лъапIэу аIо: мамыр шыафIэр тхъагъо заор - тхъамыкIагу. Ахэр тиадигъэ лъэпкъ ыушэтыгъэх, къызэринзакIыгъэх титарихъ хэуцугъэх. Непэ тыхэгъгу рэхъатныгъэ илэ, тэпсэу, тэлэжъэ, шы-лакIэм икIыныгъэхэм татекIо, тисабынхэр рэхъатуу тэлIу. Арэу шытми тыхуэкIмIэ тырэхъатын тIэжкIырэп: дунаим зэо-банэхэр шэкIох, цыфхэр хэкудэхэ, псэупIэхэр зэхакъутэх, сабыи цыкIуу ибэхэм ялчъагъэ хэхъо.

Адыгэ лъэпкъыр жъугъэу зарыс Сирием зэо зэлэу-жъуэ шыкIорэм лъэшэутегъэгумэкIы. Зао мыщ зыщы-кIорэр шIэхэу илъэсищ хуышт. Лажъи хьакIы зымылэ-нэжэ Iужхэр, сабыи цыкIуэхэр ащ хэкудэхэ. Адыгэ нэбгы-ри 100-м ехъу хэкудэгъах. Сирием адыгэ нэбгырэ мини 100 фэдиз ис. Ахэм непэIофхэр дих, амалхэм яусэу. КъыкIыжъын зылъэкIыштыр Адыгэ чыгуым къэкIожьык.

Заор тхъамыкIагу

Апэдэдэ Сирием къыкIыжы-гъэ адыгэу Пэнэхэс къэкIожьы-гъэхэм ащышэуналуасэ сы-зыфэхъугъэр ШIэжъэкIо Бэ-дэрдн ары. АрапыбзэкIэ ыцIэр Бэдэр-Алдин. ЯунагъокIэ чылэу Джулан дэсыгъэх. Бэдэрдн къызэриIорэмкIэ, арапхэр дэ-гоу къафыштыгъэх. Къуа-джэм еджалIэ дэтыгъ, арапыбз зэреджэщтыгъэр.

Бэдэрдн, дэгъоу адыгаб-зэкIэ огушыцэ, адыгэгъэшоу пхэлэ, сьдэуштыу ахэр къэбгъ-нэжыныкIэ плъэкыгъэ? - сеуп-чы лыжъым. Зи къымылоу тIэкурэ шэсы, егушысэ. - Сыныбжэ илъэс 80-м тIэкуу къехъуыгъ, ным ибдыцъэ хэлэ тындылфыбзэ. Сьдэуштыу ар згъэкIодын слъэкIын? Ар КIодым, сэри сэжIодыгъэба. Тиунэ адыгабзэ номыкIыкIэ ты-щыгушIэщтыгъэр. Арапыб-зэр тисабынхэм еджалIэм шы-зэрагъэшагъ, унэм ар шагъэ-федныр сIогапгъэп. Ау гъэ-шIэгъоныр, арапхэм адыгабзэр зэрагъашIэщтыгъ - ар лъэшэу тэ, адыгэхэмкIэ, тIогапгъ.

- Чыгуу Iофыр шуалъэны-кIокIэ сьдэу шыта? - Чыгур дзеп, тэрзэуу удэ-лажъэмэ, гъэбжэгъу къытышт, ау пшэфын фае, уасэр лъа-плэ. Псым илофи Iофыгъо-шхоу шыт. Шагухэм псынхэр адэт. Чыгур пытэ, къынкIэ ары, псуу къарыгъорэр чыо-псым, ошхыпсым къахъжы. Ша-лъэхэмкIэ е моторэхэмкIэ къы-дашае. Джулан къэлэ инеп, мин заул дэсэр, аш нахъ кълэ цыкIуэхэри шыцэх. Хэтэ цыкIуу тIагъ, натрыф итIыкIышты-гъэр, натрыфыпсыр зэкIэм яIас.

Тичыгужэ рэхъатныгъэ шыд-гытыгъ Мардж-Султан адыгэ чыгуу Сирием ит. 1877-рэ илъэсым шапсыгъэхэмэр аб-дзахэмэр дэтысысхэгъа-гъэх, хьаблитоу илэ хуыгъэмэ Шапсыгъэхьаблэр Абдзэх-хьаблэрэ зэраджэщтыгъэхэр. Къуаджэм дэчъырэ псыхоу цыкIуым ахэр ыгъоштыгъэх, джы зэхъэжъыгъэх. Апэ Пэнэхэс къэкIожьыгъэм ащыщ Узэрыр Абыдэ, унэ къыраты-гъэу къуаджэм дэсыгъ. Джы Пэнэхэс итыгъэкIокIыплэу «ПсырыкI» зыфалорэ чыплэм унэ унае шырIоуу дзэпсэу. Илъэс 74-рэ ыныбжэ, дэгъоу адыгабзэкIэ мэгущыцэ, ара-пыбзэр ешIэ, ау урысыбзэр къын къыщэхэу. Исэнахъат-кIэ кIэ-лэегъадж, тарихымыр географиемрэкIэ ригъаджэ-штыгъэх. Абыдэ илхъорэлф-хэмэр икъорэлфхэмэр Хьа-штыку дэсыгъэх, Псыитыку шеджэщтыгъэх. Джы зэкIэри Пэнэхэс къэкIожьыгъэх.

Абыдэ ыкIоу Нарт исэнэ-хъаткIэ Iофшлэн илэп, кIэлищ

Гугъэм ыкIуачIэ ины Тильэпкъэгъухэм якIыныгъохэр

• Пэнэхэс

епIу, Iофшлэн зIэхэм афэ-лажъэ. Наурыз Мыекъуапэ-дэс, псэолъэшI, мыхъамэт уна-гоу илэу Краснодар дэс. Абыдэ ыпхъу Нэфынэ Мэхъош Хьаиса-нэ ишъхъэгъус, Баринэ ишъ-хъэгъусэ ыцIэр Ясэр. Абыдэ тхылъхэр етхы ыкIи зэредзэ-кIыжыкы, Iофхэр зэрэзэ-пы- фэхэрэм рыраз, егъэ-гушхо, кIуачIэ кырыреты. «Тичы-гужэ рэхъатныгъэ шыдIго-уныкIыгъы», - ело ащ. Иуни, чыгуу сотых 15 хурэ ихати акIэгъушлу. Унэгъо 20 фэдизым хатэхэр къаратыгъэх, чыгур дэ-гуу.

Шыпкъэ, мыгъэ хатэ-хэм икIоу тадэлъжэныу ху-гъэп, - игушIыцэ лъэгъэIуатэ Абыдэ, - Псэолъэшынэм уахътэр ыкIыгъ. Заор макIо, бэ къэкIожьыкы зымылэ-кIыжыкы: ахъчIэ ялэп, тхылъхэр арагъэшынхэ альэкIырэл.

Абыдэ ыкIохэр, ыпхъухэр шъхъаф-шъхъафэу мэлсэху, ежэ-ежырэу шэIэшху. Зэ-кIэ IопыIэгъуу къафэхъугъэхэм афэрэз. Ахэм ащыщ Шэу-мэн Хьазрети: унагъохэм арыс нэбгыр пэпчэ сомэ минишъэ зырыз къыритыгъ, пенсием кIуагъэхэм сомэ мин пIырыплI къараты.

ЗэдэпшIэрэр шIэхы, IэпыIэгур бын гъэунэжэ

«Зэдашхэ Iэшлу, зэдэлажъэ тхъагъо», аIагъэ. Шыпкъэ, тхъамыкIагу хфэргъэ адыгэ-хуу Сирием къыкIыжыгъэхэм Адыгеим ыкIи нэмкI чыплэхэм арыс адыгэхэр зэрэфалъэхэу адэмIэпыIэщтыгъэмэ Iофыр нэмкI зэрэхуыцтыгъэр нафэ. Апэрэ мафэхэм къащегъэжъа-гъэу тильэпкъэгъухэм ялыу зэхэтIагъэ, тафэгумэкIыгъ, тэлаIагъ, агухэр къэтIэтыгъэх. Тильэпкъэгъухэм ащ осэш-хо фашыI. А IэпыIэгур джыри лэжIуатэ. Ащ ишлуагъэкIэ Пэнэхэс ПсырыкI хьаблэ илэ ху-гъэ, ащ зэушъомбIу.

Адыгэ Республикэм лэпкъ IофшлэмкIэ, IэкIыб къраллэ-машыпсэурэ тильэпкъэгъу-хэм адырIэ зэлхыныгъэхэм-кIэ ыкIи къэбар жъугъэм иа-малхэмкIэ и Комитет къызэри-тырэмкIэ, Афыпсылэ къоджэ зэхэт псэупIэм гъэрекIо тыгъэ-гъазэм и 1-м ехъулIэу Сирием къыкIыжыгъэу шыпсэурэм ялчъагъэ нэбгыри 133-рэ мэхъу. Чыплэ хэбзэ кыулыкъ-хэр, общественностыр, ежэ къэкIожьыгъэ адыгэхэр ахтэху унэ 14 ашыгъ, унихымэ януэ лъакъохэр агъэчтыгъ, униплI ащофыгъ.

Чыплэ зэфшэшъафхэм ащы-псэурэ адыгэхэр къэзэгъэзэ-жыгъэхэм адэлэпыIэх. IэпыIэ-гухэр къэкIыкы Налчык, Санкт-Петербург, Хы ШулцIэ Iушом,

Хабаровскэ ыкIи нэмкI чыплэ-бэхэм. КIэлэцIыкIу Фондым, Москва шыпсэурэ адыгэ Iа-лэхэу IэнатIэ зIэхэм, общест-веннэ IофышIэхэм IэгыIэгъу къараты. Къалэу Хабаровскэ шыпсэурэ Къуйжъымэ яIа-лэ къэкIожьыгъэхэр зычIагъэ-тысхъащт унэхэм якъэгъотын пылгыгъ. Пэнэхэс шыцхэу чыплэ зэфшэшъафхэм ащып-сэурэхэм яунэхэр къуаджэм нэжIэ дэтыгъэх. Ахэр зиехэм адэгущыIэхы, унагъохэр ара-гъэтIысхъагъэх. Унэхэр ра-

шыхъанхэу чыгуу зыщэфы-гъэхэри къэкIожьыгъэхэм ах-тыгъ. Фермер, унэ хьызмэт зэхэцкъэ зышIоигъохэм АР-м мэкъумэщымкIэ и Министер-ствэ къыкIыгъэхэр адэгущыла-гъэх, Iофру ахэмэ апылхэр араIуагъ. Ащ нэмкIэу шагу бзыухэр ращэфынху сомэ мин 45-рэ ахъэ унагъохэм ара-гыгъ. ЛэжэкIо обществэ зэфэ-шъхъафхэм апащэху Хь. Хур-мэдрэ И. ЛыпIапырэм чэмIтIу шкIэ цыкIуэхэр акIэсэху араты-гъэх.

Хылушом шыпсэурэ шапсы-гъэхэм я Адыгэ Хасэ итхьамат-уу КIакIыху Мэджъэзэ икIэ-шэIогу сэмэ мин 245-рэ къа-гомIэу къэкIожьыгъэхэм апае. Тильэпкъэгъухэм лъэшэу зи-шлуагъэ языгъэкIырэмэ ащы-чыху Хурмэ Азмэтрэ Чэмь-шэо Хьазрэтэ.

Пэнэхэс шеджэх, шэлажъэх

Адыгэ лъэпкъым гъогу кы-ныбэ къызэпчыгъ, ау сьди-гъокIэ зэдэлъжыныр ишэнэу къырылуагъ ыкIи къыркIо. Кавказ заом ыплэ къыкIыкIэ итэкIуагъэхэ хуыгъэх, хэргъэ 50-м къухъумэз адыгэхэр ащэ-псэху. Ахэм ащыщ Сириери, ащ адыгэу исыр минишъэм кехъу. Хэгъэгум зэо зэлэ-уцужэу къыщегъэжъагъэм ыплэ къыкIыкIэ ахэм ащыщым ашхъэхэр рахыжъэжыгъэх. Мары ихъужэу къызэгъэзэжы-гъэхэм ащыщхэр ТэхутэмIы-кIоэе районым икIуаджэху Пэнэхэс, ХьаштыкIу, Афыпсылэ ыкIи нэмкI псэупIэхэм адэсы Пэнэхэс унэгъо 14-м кIехуу къэкIожьыгъэр. Ахэм ящылэIа-псэуэIэ, ясабынхэм неджакIэ зэзгъашIэмэ шIоигъоу къа-джэм сышIагъ.

КIэлэгъэджэ IэлIэсэхэм къэкIожьыгъэ адыгэхэм яIа-лэцIыкIуэхэр рагауджэх. Дэгур Людмилэ я 5 - 11-рэ классэр адыгабзэкIэ, Шьхэлэхэу Люб, Адымыжэ Шамэст урысыбзэкIэ, Нэшэ Зурыет, Хьагур Мусли-мат, Уджыгуэ Разыет, Сьджыкы Зарэ улэплIэ классэр рага-уджэх. Сирием икIыжыгъэ кIэлэцIыкIуэхэр рагъэуджэхэм пае ищыцIэгъэ пэстэури ахэм аIэIлэ. Адыгабзэр бэз кы-нэу шыт, ар къафэлсын-кIэп зихъужэу къызэгъэзэжыгъ-хэм. НахыбэмкIэ кIэлэгъэ-джэхэм сурэтхэр къызэбэ-кIырэ тхылъхэр агъэфедэх. КIэлэцIыкIуэхэр зэсэгъэ ди-алектыбзэм къытекIынхэр кын къащэхэу. Тхьамафэм тIо адыгэбзэ урорхэр ялэх. Тхьа-мафэм уцугъушIэ културэм и Унэ Бастэ Нурбий нахыжъхэм Iофш шадэшIэ, ахэм урысыбзэм-кIэ зауштыгъ.

ХЪУЦТ Шэбан.

Тыркуе чыгуым тытебыбыкIы

Ахэр Тыркуем хъэзабы IофIэ Сьдэуи бэрэ, бэрэ ежагъэх. Тхъапша КIодыгъэр акъылы хьафкIэ, Нахыбэр хычIэм нэпскIэ чIэфагъэх. Адыгэ пшъагъэу тIпшэшъэ цыкIуэхэр ЦIэлужь унабэмэ арыкIодагъэх. Тятъжэ жэкIэфхуу Къурланы нэгухэр Хьугъэр амышIэу шъхъаком ылыгъэх. Джары хы Шулцэр адыгэ нэпскIэ Джы къызэригъэхэм зыкIэхэIуIрэр. Бгъэур зэритхъу хыр зыгурынкIэ,

Адыгэ макIы ащ къыхэIуIрэр. Хым фэдэу огум игу шыпкъэ титэу Тыркуе чыгуым тытебыбыкIы. ОсIагъэр шIэрэл, уахътэр, ащ фэдэу Сыгуи бгъэузуу ухэцъыкIы. ХамэчI нэпосыр скъошымэ мокIэ ПкIэнтIэпсы-нэпсыкIэ зэлыгъэшъокIы, Тыкэбъыбыжышъ, ахэр тэдэжкIэ, ТэдэжкIэ ахэр къытлэпIлэх гукIэ.

МЭЩЭШIЭ Исхъакъ. 1969 гъэ

КЪБР

Сирием шеклукэ зауэм зи щхьэ кыыхьэулым Хэкум кыихьэжа ди лэпкьэ-гьэуэм я щыцкьэ-псэукьэр зэтраублэныр. дауи, тыншкыым. Гугьухьэ зыхэтхэм кыинэмьщылауэ, хэти и нэгү щлэкла гүзэвэгьэуэм кыыху иыгыщ, хэти и бгыр щилкызуауэ мэлпсэу.

Стлащ Исам и щхьэгьусэмрэ и кьуэмрэ и гьусэу.

БЛАГОВЕЩЕНКЭ кьуа-жэм ильэсищ хьуауэ шопсэу Стлащ Исам и унагьуэр. Ахэр Сирием кыкыжа нэужь, паллэклэ «Дружба» санаторэм щлэсащ. Исамрэ Линэрэ я щлалэ нэхьыжхэр - Хьызамрэр Мухьэмэдрэ - студентхэщ. Хьызам пщадлэу, Мухьэмэд ухуаклуэу йоджэ икли молажьэ.

- Налшык машинэ ятхьэщылажьэрти, машлэ дьдэт кьалжьыр. Махуэм сом 200 кьратырт, зыри кыщамылэжы кьэхьурт. Иджы Осетиме шолажьэри, сом нэхь квалэрэхьэ, - желэ Исам.

Щлалэ нэхьыщлэ Мэжид 7-нэ классым шоджэ. Школным клуэн флэфлэщ. Ар кьуиухмэ, зыхуеджэнур зэклэ кыыхьакыым, ауэ нэхьыфл дьдэу илбэгьур инджылызыбээрщи, адэм и лъэужьыр ихуу плэрэ, жыболэ - Исам Сирием тэрмэшү шылажьэу арат. Щлэныгьэ нэхьыщхьэ илэу, абы куэдэр ирилжьамы, Хэкум и лэцлэагьэр кыщысэбэпыжыркыым. «Мыбдеж инджылыбээр хьэрыпбэзэмкэ тэрмэш хэт хуейр?», - желэ Исам.

Стлащхэ я лъапсэм кьегьэллэагьуэ ар зейхэр гугьухьым зырыщымышынэр, я кьару зырыщыгугьыжыр. Унагьуэм танэ цыкылу зрагьэллэщат кыщылэпхуэажагьащлэ. Аргуэрэ зы танэ кьащэхужри ягьэшащ. Иужькыкэ тлур ящэжри, жэмитлэ кьащэхуаш. Линэ гьэшыр зэрехьэ, кхьуей хех.

Гьэш хьарзынэ кьащлэжэмхэм, дагьэмэжалэркыым. Кхьуей тшамэ, абыи сом кыщлэтыкыфнут, ауэ... Мыбы узры-

зеклуэн транспорт щыцкыым, дэ машинэ дилэ-кыым. Бэзэрым пшэпэнуми, урысыбэзэ умышлэмэ, дауэ зырыпхуэщэнур? Пэжц, урысыбээр машлэу кызыгуролуэ. Налшык санаторэм дьщыщлэсым, тхьэмахуэм кьриуыбэду сьхьэтитлэ драгьаджэрт. Шоджэн лэми-натт ди егьэджаклуэри, фы дьдэу дигьащлэрт, кыдгуригьалэурт, - желэ унагьуэм.

Унагьуэм соткэ 33-рэ хьууэ хадэ ялэщи, помидор, нащэ, клэртлоф, нэгьуэщлэ хадэхьэжэри шагьэклэ. Дяпкэклэ теплицэ ящлэ, помидор хасэну я мурадщ. Абы папщлэ зыхуеинухэр кьащэхуаш. Мэжид хадэм илэжыкыныу флэфлэщ, хадэхьэжэм я лэужьыгьуэхэр ещыку, абыхэм клэ-ллыпллыфу и адэм иригьэсащ.

Исам и унагьуэр анэдлэхьубзэм хьарзынэу иропсалтэ. Сирием ди адэ-анэм щыдагьэщлэ адыгьэбээр - арат унэм дьзэрыщызэлпалтэр. Сэ бээр фы дьдэу кызыгуролуэ, сропсалтэ, ауэ сьтхьэфыркыым. Урысыбээр кызыгуролуэ щхьэклэ, срипсалтэфыркыым. Прохладнэ щыцлэ «РБС» ОАО-м лэжаплэ сьлтыхьуэу сь-

кылати, бээр зэрысмыщлэр зэран кысхуэхьуаш. Ара-щы, сьлэжьаплэншэщ.

Зауэм кыыхьэклэу щлэрыщлэу псэун цлэцызэжэ-жэр гугьухьэ куэд хэтц, ауэ, Исамрэ Линэрэ абыхэм ягьэдзыхьэркыым. Хэкум кыщыкыуащлэ гулгытэр фыщлэ ящлэ.

- Пэжым хуеймэ, Хэкум гулгытэ кыщытлгысащ. Дыкьрагьэблэгьэжаш, лейми фымыи унэ кьыдаттащ. А ди лэухьэр зэрэхуаш Дунейпосо, Кьэбэрдей Адыгэ Хасэхэм. Атлэ, сьт абы адэклэ узьпэллэнур?! Машинэ кьытхуэхьэун хуей?! Сэ зэрысцлэмкэ, а дэ кыдата унэм хуэдэ зимыли яхэтщ Кьэбэрдейм кыщыкыухьахэм. Алыхьым шыкур худощлэ, дьтхьэусыхьэркыым, - желэ Исам.

- Дьзыгьэдзыхэр ди лыхьылыхэр Сирием кызыр-рынарщ. Си анэр, си шыпхьуиттыр, си дэльхур щыцлэ абы. Ахэрац гүзэвэгьуэ хэмыкыыр. Дэ, Алыхьым и шыкуркыкэ, дьлпсэуш, ди бьнхэр узыншэщ. Нэхьышхьэраши, ди щыплэр мамырщ, дьлыгыщ унагьуэщми Исам и гулгысэр.

ГУГЬУЭТ Заремэ. Сурэтхэр Мамий Руслан трихаш.

Ялэщ «кьэбэрдей хьыджэбзи»

Сирием кыилэпхьукы-жахэм ящыщү я щыцкьэ-псэукьэм, зылуэ гугьухьэу теухуауэ упщлэ зьтлэщлэ зыхуэдгьэ-защ Хьэлау Риммэ.

- Риммэ, ильэситлэ хьуащ Благовещенкэ кьуажэм фызэрыщыпсэурэ. Дауэ фыхьуэрэ?

- Си щхьэгьусэмрэ сэрэ ди бьныщыр тщыгыгуу допсэу. Тлур дьлажьэ-кыым. Щлэ лыхьэ дилэщи, хадэхьэжэм долэжь. Си зы дэльху Дубай щыцлэ, абы шолажьэ. Тшын, щытлэгьээнклэ ар кьыд-долэпкыу. «Вид на жительство» дилэу аращ, гражданствэ кьыдэтхын хуейщ, ауэ абы ахьшэ куэд теклуэдэнущи, дыкьегьэувиэ. Кьинэмьщылауэ, мыбдеж щызэхуэтхьэсын хуей тхьылымплэхэм нэмьщлэ, Сирием дэфтэр гуэрхэр кытхын хуейщи, зэклэ тхуэзфлэкыркыым.

- Фэ лэцлэагьэ гурэ флэ?

- Си щхьэгьусэр инженер-механикщ. Урысыбэзэ ищлэр-кымыи, а лэцлэагьэмкэ лэжыгьэ игьуэтыркыым. Урысыбэзэклэ экзамен ттын хуейщи, гугьуш дэрклэ.

- Фы хьыджэбзэ цыкыкыуэм школым шрагьэдж хьунщ урысыбэзэ...

- Ирагьэдж. Ауэ Сирием кыкыкыжахэм ди бьнхэр программэ щхьэхуэм тету ирагьэджамэ, ехьулэныгьэ нэхьэ ялэунт. Зы ильэсклэ урысыбэзэ флэкла ямыджу абы кууэу хогьузэамэ, адрей дерохсэм псыныщлэу лэщыкыжыкыунт. Бэзэм куэд дьдэ елыгытащ.

- Нэхьышлэр мыбы кьыщалхьуа?

- Атлэ, ильэсэрэ ныкьуэрэ хьууэ арац нэхьыщлэр. «Кьэбэр-дей хьыджэбзэ», жыдогьэ.

- Сирием фы лыхьылы кьыдэна?

- Си шыпхьуитлэ абы кьышынащ. Абыи дегьэгулэз. Дэ мыбдеж гугьу дьщехьми, мамыру допсэу, Алыхьым и шыкуркыкэ.

ГУГЬУЭТ Синэмис.

Хьэлау Риммэ.

Ярэ цыкы гуапэщ, жиэн и куэдщ.

Мэжидрэ Ярэрэ

Клэрэф Мэжидрэ Абазэ Ярэрэ я унагьуэр Благовещенкэ зэрылэпхуэрэ ильэс хьуауэ аращ. Абыхэм щлалитлэ (Анзоррэ Эльбрус-рэ) зы хьыджэбзэрэ (Сэтэней) ялэщ. Анзоррэ Сэтэнейрэ школаклуэщ. Эльбрус ильэситлэ ирикьыакыым. Мэжид Дамаск тыкуным щылажьэу шытауэ аращ. Иджысту лэжыгьэ илэскыым. Прохладнэ кьалэм лэжыгьэ кьыщратыну кьагьэгугьащи, попллэ. Ярэ лэжэу шытакыым, унэгьуашэт.

МЫХЭР нэхьэ иужьу кьуажэм дэтлгысхьахэм ящыщ, абы кыыхьэклэуи я псэукьэр зэтеувакыым, куэдым хуэныкыуэщ.

- Гугьуш, дауи, уилэу хьуар пфлэклэуэу щлэрыщлэу псэун щлэбдэжы-ну. Ауэ гугьухьэжэми дакытыпкыуэтынтэкыым, лэмал гурэ диламэ. Мыбы лэжыгьэ дэлькыым, автобус тэмэму щызэеклуэркыым, - желэ Ярэ.

ХЬЭГЬУНДОКЬУЭ Блине,

Адыгей

Пчыгагэр гуггэм егъэпытэ

Хэкум къэзыгъэзжыгъгъгэр егъэсэжыгъгъгэмкIэ Гупчэм ипашэу Адыгэ Республикам социальнэ укху-мэныкIэ изаслуженнэ Ио-фшIэлэ ГукIэлэ Асхьадэ къытфилогтагэр илъэс заулэмэ ательдытагъ. Непэ ан-хъу кыкхъгъгъгъгэр егъ-жыапIэм лъапсэ фэхъуггэр зэрагъэпIэртэр ары.

- Сирием кыкIыжыгъгэ тильэпкъэгъгъгэр Адыгэ Республикам иквалэхэм, къуаджхэм ащIэпсэу, - къелуатэ ГукIэлэ Асхьадэ. - Унэгъу 137-мэ нэгъыр 533-рэ арыс. Язакъу тарихъ чIыгум къэложыгъгъгэр 60 мэхъу. ЗэкIэмки Адыгеим къекIужыгъгэр 593-рэ.

- ПсэупIэу кыкхъыгъгъгэр къытаIоба.

- Мыекъуапэ унэгъу 101-рэ дэс, нэгъыр 375-рэ мэхъу. ТэхъутэмкIэе районь унэгъу

Кошчыжыным илофыгъохэмрэ зэгъэпшэнхэмрэ

27-мэ къыхахыгъ. Ащ шыщэу унэгъу 23-рэ Понэхэс дэс. Хъа-штыку, Афылсыпэ, Псэйтыку, Инэм унэгъу 5 ащIэпсэу. Хъа-курынэхъаблэ 1 унэгъу, Ма-мхыгъэ 2, Джыракъые, Джам-бэчы, Кошхъаблэ, Келер-месскэм, Мэфхъаблэ унэгъу зырыз адэс.

- 2015-рэ илъэсым имзихкIэ пштэмэ, Сирием кыкIыжыгъгъгэм къахъуаггэр ба?

- Унэгъу 11 хэкум къэкожыгъгэр, нэгъыр 34-рэ мэхъу. Унэгъу зымилэр нэгъыр 11, зэкIэмки тильэпкъэгъу 45-рэ кытхъуагъ.

- Студентхэм илофыгъохэр лъэкIуатэхэм, гүмкIыгъоу Iлэр къышуаIо ашIоигъоу къышыулоIэхэ?

- Мыекъопэ къэралыгъо техно-логическэ университетым шеджур 17, ащ шыщэу Сирием 6, Тыркуем 7, нэмыкIхэм къарыкIыжыгъгэ. Адыгэ къ-ралыгъо университетым студен-тэд 66-рэ чIэс, ащ шыщэу 49-р Сирием кыкIыжыгъ.

- КIэлэщIыкIухэм яегъэджэн зэрэзэхъагъэм шхъафэу тегъушIэшт. Непэ пчыга-гъгэм ягъуу къэпшынэу тыоIэу.

- КIэлэ амытэу кIэлэщIыкIу 90-рэ фэдиз республикэм шедж-дэ, спорт псэуалэхэм яухъа-зырынэгъэ ашхыагъо. КIэлэ-щIыкIу IыгъыпIэхэм чIыпIэ

зышаратыгъгъгэр ахэтыхъ. - Асхьад, ИошIагъгъу шъуилэр макIэп. ШыIэны-ггэр зэрэпкъыкIуатэрэр къы-дэтлытIэзэ, къэкошчыжы-хэрэм ящыкIэгъэ тхылъ-хэм ягъэпсыкIэ амалхэм еплъыкIэу афыуиIэм тыхьы-кIуапIэ.

- Къэзыгъэзжыгъгэр тильэпкъэгъгъгэр занкуу тэдэж къэтэгъаIох. Ар тизэхъокIы-ныгъэшIухэм ахэтэлъытэ. Дэтхэн Иофыгъгэр сыдигъу хьылъэу шытыгъ, непи IэшIэх къадрэхурэп. Гупчэм шыда-тхэн альэкIыштым ипчыгъгэ гъуанфыгъгэу шьт. Республи-кэм къэкожыгъгэр илофы-гъгэм апылныу мэээ зауIэ фэтэгънафэ. Пэшлорыгъ-шъу етIэлэ иуахыгъэ кызысыкIэ нэмыкI унэ зырагъгэу хэрэ-фаер.

Тхылъхэм ягъэжызырын?

- Цыфым къызэшIокIы-щыр икIоу къыдшъуны-лытэу хэбэ шалхъгъгэр пхъ-шашэу жыгъэфедэхэу къы-щышъуырзэба?

- Хэкум къэзыгъэзжыгъгэм сыдигъу тильэпкъэгъгэр Сирием ыгъэфедэхэу лъыхъон, шышъэ илоф зэрыхъань ары зыфаслорэр. Инолуасхэр, Iа-хьылхэр, фошхъафхэри къы-

зэрэдэлэштхэм игъогу къы-хэрэх. Пыталуу илъэс зытеуо-кIэ хэпIэпIэу къыгъотыгъгъгэр яуж кыкIыжэрэм ашлогъэ-шIэгъон хъунышъ, шысэ тыра-хэу къызэрэтлэгъужыкIытым сицыхъэ телъ.

- Студентхэм мыхъо-мышIа-гъэ Сирием зэрэшызэра-мышыаггэр къэзышъыкIа-тырз тхылъхэр икIарыкIэу агъэпсыжыным зэрэфаем гүмкIыгъуаIэ къызыдехы.

- Урысыем къызэкIохэм да-хагъэх, ау япIалъэ зэриkyгъгэм фэшI ятхылъхэр агъэкIажыным фае. Ар хэгъогу и хэбэз шалхъ. Илъэс е икIарыкIэу тхылъхэр ягъэжызырынхэм пае уахътэм изакъоп ищыкIагъэр, ахъцэ-шхо пIэхъэ. Заор зыщIокIэу хэгъгум студентьр зыкIокIэ тхьапIэхэм къаIигъэтхьыжы-н-хэр къехьылъэкIы, илофыгъ-хэр фызыпнымыгъафэхэу къы-хэкIы.

- Еджэ зышIоигъо тильэпкъэгъгъгэм янэргоухэр хэр макIэ шыгъэжыным фэшI анэхэу къыжыудэхъухэрэм татэггэушIэзэба?

- Тиреспубликэ и хэбэз къулы-кышIэхэр тильэпкъэгъгъгэр студен-тхэм яфIэлэ-фашIэхэр тегъэцакIэх. ГушIыIэм пае, мэ-зиц уахътэ аратыгъгъгэмэ, илъэсър екIыфэ ятхылъхэр агъэкIажынкху фитныгъэ яI. Арышъ, зэкIэ студентхэр игъо

ифрэштхэу тэлъытэ. ШыуIэ IэпыIэгъухэм лъэп-кыкIэ нахъ зэкъуагъгъуоуба?

- Сирием кыкIыжыгъгъгэм IэпыIэгъу ятыгъэным фэшI Адыгэ Республикам шызэхэ-ащэ коммисием премьер-ми-нистрэу КумIпыл Мурат па-щэ фашыгъ. Коммисием ми-нистрэхэр комитетхэм ятхъ-матэхэр хагъэжыгъэх. Хабзэм икыулыкъушIэхэр, пIэклI тильэ-пкъэгъгъгэм мылькыкIэ, зэхэцэн илофыгъохэмкIэ яшуагъэ ара-гъэкIы. Ятарихъ чIыгу гупсэф шызыгъотыжыгъгэр адыггъгэр пытэу алъэ теуцожынкхэм тыпылэ.

- ШыуигухэлъшIухэр Тхьэм къыжыудэхъу.

- Тхьауеггэпсэу.

САХЫДИКЪО Нурбий. Сурэтым итыр ГукIэлэ Асхьадэ.

Хэкужыым къэзыгъэзжыгъгъгэрэмрэ шыIэныгъгъгэрэмрэ

ШыкIэшIум амалыкIэр къызыдехы

Адыггъгэр ижыгърэ лъэпкъхэм ашыщых миллион пчыгагъэ хъуэу хэгъэгубэм арысых. Ар къыдэтлытIэ, тиреспубликэ лъэпкъ ИофхэмкIэ, Iэ-кIыб къэралхэм ашыпсурэ тильэп-къэгъгъгэм адырIэлэ зэлпхынгъгэмкIэ икIи къэбар жыгъгэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Шхьэлэхэо Ас-кэр Хэкужыым къэзыгъэзжыгъгэрэмэ я Мафэ ехьулIэу гушIыгъу тифэхъу.

- Културэм, шыуIэ IэпыIэгъухэм япхыгъэ Иофыгъгъгэр шыIэныгъгэм шы-пхырытщыгъгэ, тильэпкъэгъгъгэм зэл-пхынгъгэу адыгитэр тэгъэпытэ, ама-лыкIэхэм тальэхэу, - къелуатэ Шхьэлэ-хэо Аскэр. - Охътэ чыжыым тельпыгъгъгэу Иофьр пылтэггэкулатэ.

- Хэбэ унашгоу аштэхэрэм ягъэ-цэIэн зэрэзэхъушIэрэм зэдэгъ-щыIэггур шедгъэжыгъэ тшIоигъу.

- Адыгэ Республикам иминистрэхэм я Кабинет 2013-рэ илъэсым лъэпкъ зэл-пхынгъгъгэр гъэпытэггъгэм, патрио-тическэ плуныггэр гъэлъашыгъгэм афогъэхыгъэ унашгоу шаштаггэр 2014 - 2018-рэ илъэсхэм ательытагъ. Ащ къыпкъырыкIэу тильэпкъэгъгъгэу IэкIыб хэгъгумэ арыскэм нахьыIоу тальпысышт, ягумкIыгъгохэм защид-гъэгъгэшт, IэпыIэгъу тифэхъушт. Ады-геим къэкожыгъгэр шыIэныгъгэм хэгъ-гъэгъгэжыгъгэм фэшI тшIуагъэ яд-гъэкIышт. Программэм елпхыггъу Иофт-хэбэз 70-рэ фэдиз зэхътагъ.

- Тильэпкъэгъгъгэм гүмкIыгъоу яIэхэм ашыщI бзэм изэгъэпшэн.

- Адыгабзэм изэгъэпшэн нахъ IэшIэх афохунымкIэ сурэтхэмкIэ тхылъыр гъэкIорэкIагъу къыдгъгэжыгъгэ. Ар гушIыIалэуи шьт. УрысыбзэкIэ, ин-джылызыбзэкIэ, тыркубзэкIэ, адыга-бзэкIэ тхыгъэ, IэкIыб хэгъгумэ арыс тильэпкъэгъгумэ адыгабзэр зэрагъэ-шIэным пае егъэджен тхылъу лъэпкъ мэкIамэхэм афогъэхыггэр къыхау-тыгъ. Сомэ миллионитIу фэдиз тхылъхэм аплэхъагъ. Дунэ Интернет хьытхым адыгабзэм изэгъэпшэн хэгъ-гъэжыгъ, ащ шыуагъэ къызэритыггэр тинэрIылыгъу.

ЗэлъыкIохэрэм ялъэужыр

- Зэлъэпкъэгъгъгэр нахьышIоу зэрэ-шIэнхэмкIэ ялорэ яшIэрэ зэхэлъэу зэлъыкIохэу аублагъ.

- НахьыпIэклэ лъэклI зилэхэр арых IэкIыб

хэгъгэу кIоштыгъгъгэр. Тиунашхэм адмиштэу зэлпыIэсыкIэ амалхэм та-пылэ. НыбжыкIохэр тизгъэгъгъгухэм алэхIох. ЕгъэжэпIэшIоу тшIыгъгэр купкэр зэхъохъгъгэ зэрэзэлъыкIохэрэр ары. Тыркуем шыщ ныбжыкIохэр блы-кIыгъэ илъэсым тиреспубликэ шыIа-гъгэ. Адыгэ къуаджхэм адэхьагъэх, унагъохэм ахэгъгэжыгъ. КIэлэщIыкIу къэ-шыкIоI купхэр илъэс къэс тирепубли-кэ икIыхэзэ Тыркуем концертхэр къы-щытэхъ. Хэгъгэу зэфэхъыафхэм арыс зэлъэпкъэгъгъгэр нэлэуас, ныбджэгъу зэфэхъуэгъх.

- ЗэунэкIохэр зэрэгъотыжыгъу къыкIыкIыба?

- Ащ фэдэу зыцIэ къетIон тлъэкIыш-тхэри тIэх. Сирием кыкIыжыгъгэ кIа-лэм бэмшыIэу инысачэ Мыекъуапэ шыкIуагъ. Зэлъэпкъэгъгъгэр джэгум къыщышъуагъэх, язэфыштыкIыгъгэр агъэпшэнхэзэ къалэм шыуджыгъэх.

- Зэлъэпкъэгъгъгэм ягъыгъэ кIуа-чIэ игъэпытэнкIэ Иофтхэбэзу зешъ-хъгъгэрэм егъэджен-плуныгъэ Иофь-гъгэр зэрэпкъыкIуатэрэм уегъэраза?

- Дэгъум гъунэ иIэп. Аужрэ илъэс-хэм къыддэхъггэр макIэп. IэкIыб хэгъ-гъгумэ арыс тильэпкъэгъгъгэм яты-кIыгъгэр журналэу „ЗэкIошныгъгэм“, гъэ-зетэу „Адыгэ макъэм“ къащыауты. Тыркуем кыкIыжыгъгэ ЕнэмыкIо Мэу-лIэл хэгъгум итхIохIоэм я Союз аштагъ. Ащ итхылъхэм Сирием, Иорданиям, Израилым, нэмыкIмэ ашыпсурэ тиль-эпкъэгъгъгэр, хэкум къэзыгъэзжы-гъгэр аджэх, тиреспубликэ шыщхэм

ашлогъэшIэгъгъгэны.

- Пчыгагъэм телерадиокмпаниеу „Адыгеим“ шытырахыгъэ телефильмхэр ятарихъ чIыгу къэкожыгъгъгэ тиль-эпкъэгъгъгэм афогъэхыгъгэжыгъ. Интерне-тым идунэ хьытыу фильмхэр къысца-гъэлагъо. Тильэпкъэгъгъгэм ящыкIэгъэ къэбархэр тыркубзэкIэ, арапыбзэкIэ, ин-джылызыбзэкIэ афызэрэдзэкIыжы.

- Студентхэм ашIэныгъэ хагъэ-хъонымкIэ зэлукIэгъоу афызэхъахъу-щэрэм ипчыгагъэ бае макIаIоу олыгъта?

- Пчыгагъэм изакъоп тыздэлажыггэр. Зэхэцэн Иофьгоу зетхьэрэр зыфыз-тахъщэхэрэм агу рыхьын фаеу тэлъытэ. Мыекъуапэ дэт музейхэм къэгъэлэ-гъгъон гъэшIэггъонхэр къащызылауахы. Сирием, Иорданиям, Тыркуем къары-кIыгъгэхэу тиреспубликэ иапшэрэ еджалэхэм ащеджэхэрэм музейхэм ашылIагъэх. Зэгъэпшэнхэр ашыхъзэ, альэггурэм акыIы хахы, къэбарэу зышъагъэгъгэозаггэр къызыщыгъгъгэ хэгъгъгэхэм альагъэIэсыжыкIы.

- Литературэм и Илъэс Урысыем щэкIо. Студентхэр, зэкIэ къэзыгъэ-зэжыгъгэ тильэпкъэгъгъгэр ащ зэрэ-хъагъгъгэрэм сыда үзэригъэгуп-шысэрр?

- Ар үпчIэ дэгъу. Литературэмрэ ис-кусствэмрэ зэлъэпкъэгъгъгэр нахьы-шIоу зэфашэх. ЗэлукIэгъгъгэр тапэки ИофхэтэщIэцыхыт. Тхылъеджалэхэм афызэхъагъгэу ашыкIоштхэм тегъушы-сагъ. МэщбэшIэ Исхъакъ дунэим шыз-лэпшIэ. Ар ныбжыкIэхэм сыдигъу яхьэкIэ лъапI...

Спорт зэнэкIохъуэр зэхэщыуш-щтхэу къэбархэр зэл зэрэзэхэты-гъгъгэр.

- 2015-рэ илъэсым футболымкIэ дунэе турнир зэхэцэшт. IэкIыб хэгъгумэ арыс тильэпкъэгъгъгэр ащ хэлэжыгъгэ. Спортым цыфыр зэриплур тиль-фыгъгохэм къащыхэдгъгэщытхы.

Алъэ теуцожыгъгэрэр

- Сирием. Тыркуем, нэмыкIхэм къа-рыкIыжыгъгэ тильэпкъэгъгъгэм ята-рыкIэ чIыгу гушIуагъо шажота?

- Нурбий, укызыкIэупчIэрэр Иоф къызэрыкIоп. Сирием кыкIыжыгъгэр тильэпкъэгъгъгэм IэпыIэгъу ятыгъэны-кIэ ти Iышъхъуу ТхьаIушынэ Аслъан иунашхэмкIэ Адыгеим шызэхэцэгъгэ коммисием премьер-министрэу КумI-пыл Мурат ипаш. Ащ министрэхэр, комитетхэм ятхъаматэхэр хэтыхъ. Ады-геим къэкожыгъгэ тильэпкъэгъгъгэр нэгъыр 1600-рэ мэхъу. Ахэр Тыркуем, Сирием, Иорданиям, Израил, Герма-нием, нэмыкIхэм къарыкIыжыгъгэжыгъ.

- ИофшанIэ агъота, медицина Iэпы-Iэгъоу аратырым егъэрэзэхэ?

- Медицине IэпыIэгъоу Сирием кы-кIыжыгъгэхэм аратырым иджыблагъэ Правительствэм ихэзхсыгъо шытегу-щыIагъэх. ЯщыкIэгъэ тхылъхэр афа-гъэжызырхы. Федеральнэ икIи рес-публикэ къулыкъушIэхэм нэгъыр 30 фэдиз ахэт. Псэолъшхэр 68 мэхъу. Културэм Иоф шызышIэхэрэр ахэтыхъ. Косово кыкIыжыгъгъгэр Мэфхъаблэ дэсыхъ. Куаджхэм унэхэр шызышIыкIухэр Сирием, Тыркуем, нэмыкIхэм къарыкIыжыгъгъгэр ахэтыхъ. Сирием шыкIорз заом къыкIыжы-гъгэхэм ашыщIхэу унэгъо 30-мэ унэхэр зышашыщI чIыгухэр аратыгъгэх, псэ-лэпшI Иофыгъгъгэр лъэкIуатэх.

- Хэкум къэзыгъэзжыгъгъгэрэм гүмкIыгъо амыIэу тлыггэрэп. Ти-зэдэгъушIэIоу шуIагъу шылэр ары мэфэкIым ехьулIэу къышыщIэгъгъгэ-гъгэр.

- „Адыгэ макъэм“ къыщыIонэу сы-фай ятарихъ чIыгу къэкожыгъгэ тильэпкъэгъгъгэм цыфхэр IэпыIэгъу зэрафэхъушхэр. Тхьаеггэпсэхъ. Феде-ральнэ къулыкъуухэм тапэки Иоф ада-тшIэхэ, унашгоу шаштагъгъгэр дгъэзкIэ-шIэу. Тильэпкъэгъгъгэу къэзыгъэ-зэжыгъгэхэм янасып зыдалэгъгъгэ зыIэнхэу афрэсI.

- Шыуигухэлъхэр къыжыудэхъунхэу цыуфэтэлэ.

- Тхьауеггэпсэу.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым: Шхьэлэхэо Аскэр Хэкужыым къэзыгъэзжыгъгъгэмэ ахэт.

• Налшык

Нариманрэ абы ипхухэмрэ.

Къуажэм унэ къыщытщэхуну дохъуапсэ

Наурыз Исламрэ абы и щхьэгъусэ Къанщауэ Нариманрэ илъэситрэ ныкъуэрэ хъуауэ Налшык щопсэу.

СИ ЩАЛПЭР университетым щеджэрти, фэтэрыпщлэ тхуэтын, тшхын къалэжын папщлэ академие отпуск зы илъэсклэ къылихри, и адэм бгъурыуауэ мэлэжэ, - къыддогуаш Нариман. - Хьыджэбзитлэ - Нансирэ Насыпрэ - диэщи, колледжым щоджэ, адыгэбзэр зэрагъащлэ, лъэпкъ къафэм зыхуагасэ. Тхьэм жилэмэ, тшхын догъуэт, тшлэни диэщ. Мыбы къыщы-хъуажэм Иэнатлэ ямыгъуэту нэгъуэщлэ щыплэхэм клуэн хуей мэхуэ, дэ хэт зыыхуэдгъогусэнур. Нариман езыр 80 гэхэм Украинэм зэрыщеджам и фыгъэклэ урысыбзэр фыуэ ещлэ, адыгэбзэкли мэпсалтэ.

дэлхумрэ иджыри Сирием къыщынащи, ахэри къэтшэжын мурад диэщ, си анэмрэ си зы шыпхурэ Мейкьуапэ щопсэу. Пэжщ, гугъуэхэ куэдым улоуэщлэ хэкум къэбгъэзэжын папщлэ, ауэ абыхэм хэкум пэлэщлэ дащырккым. Хэкур фымы лейми дэращ зейр, дэ куэд щлэуэ дыщлэхуэупсырт адэжэ щынальэм ди лъэ къытхэжынуи, иджы къыдэжъуллэщ. Ди бынхэм еджаплэр къаухрэ, апхуэдэ Иэмал диэмэ, адыгэ къуажэм унэ къыщытщэхуну дохъуапсэ, пщэдджыкъым укыдэкламэ, нэгъуэщлэ мыхуми, адыгэ нэклу тлъагъун, адыгэбзэ дахэ зэхэтхын папщлэ, пещэ Нариман.

ПЭНАГУЭ Иэсиат.

• Благовещенкэ

КъБР

Щэрыщлэу зэтраублэж

СИРИЕМ щыпсэуа Гыш Ануаррэ и щхьэгъусэ Зульфийрэ зы хьыджэбзэр щлэищрэ ялэщ. Налбий унагъуэу Налшык дэщ, Мыхьэмэти Налшык щопсэу. Зыр гышым иодэжэ, адрейм унэлащлэ ещлэ. Бибарс Мейкьуапэ щылэщ. Гышхэ я пхьур - Нанси - адэ-анэм ябгъэдэщ. Абы школым клуэуэ щлалэрэ хьыджэбзэр илэщ. Сабийхэм урысыбзэр щлэхуэ къащтащ, хьыджэбз цыкьлур фы дыдэу иоджэ. Унагъуэм и макъуэм Адыгэи лъэныкъуэрэ и къежыпщлэщ.

дэрэ абы хуэИэкьуэлакуэу жеИэ. Щыхуэ зэрегугъур къагъэлагъуэ хадэхэкьлэм, щлэнтлэм дэт удэ гъэгъахэм.

- Хадэхэкьлэ зехьэным Сирием зыщедгъэсащ. Пэжщ, мыбы щыхэтсэр унагъуэр зрикьун тлэкьлур. Унэм щытщлэращ армыхъумэ, лэжыгъэ Иэнатлэ дыпэрыткъым. Сылэжэпэнуми, сэ урысыбзэр щлэркъым, си ныбжьри илъэс 70-м нэсащ. Пенсэ тлэкьлур къызат, - жеИэ Ануар.

Къэбэрдей-Балъкъэрим япэу лтагъуэ къыпхызышар Нансищ. Абы 2011 гэм КъБКЪУ-м экономикэмкьлэ и факультетыр къыухри Сирием игъэзэжащ. Зэуэр къэхъеири, унагъуэр хэкум къэкьлэуащ. Нанси щлэныгъэ илэщ, лэжэнуи иохъуапсэ. Ауэ къуажэм лэжыгъэ дэлкъым, цыхубэ транспортыр зэрыщыземыкьуэм къыхэкьлур, къалэм щылажэну Иэмал илэкьым.

ГУГЪУЭТ Заремэ. Сурэтхэр Мамий Руслан трихаш.

Гышхэ Ануаррэ Зульфийрэ.

Анэм къыгъуэтыжа бынхэр

• Жэмтхьэлэ

Адыгэ щынальэм къагъэзэжауэ зи лъапсэ зыухэжжэм ящыщ Жэмтхьэлэ къуажэм дэс Шариф (Теувэж) Резуан и унагъуэр.

Теувэж Резуан и хадэм щолажэ.

СЭЛАМ гуапэклэ къытпэжъа щлалэм дыкьызы-текулъа щхьэусыгъуэр гурьдгъэлуа иужэ, псом япэ и хадэр зэрызэрихьэм, къэкьыгъэхэм дригъэплъыну дишаш. Теувэжым щлалэшуэ къылысаш, хадэ ихьэплэм щегъэжъауэ, зы щыи клэпэ игъэхъулеиркъым. Бжыныху къычыжагъащлэр блэжауэ гуэщ дапхьэм жъауэщлэгъукьлур щыгъурт, ихьыицу зэпыча хадэм хамыса щылэткъым. Бжыин, пхы, къабыстэ, плэтрэжан, нащэ, къэб, джэщ, нартыху, нэгъуэщлэ куэди итщ Резуан и хадэм. Уеблэмэ, Сирием къыздриша къэкьыгъэхэри куэдэ егъэклэ, хуэбагъуэмэ, жылапхьэклэ и гъунэгъухэми ядэгъуэшэну зоримураддыр жишаш. Хадэм и етуланэ ихьэм жыгъыщлэ цыкьлур хисаш. Ещанэ ихьэм джэдкъазыр шохъуакуэ. Бабыщыр цыкьлур кырыргъэшащ, джэджъеири и ма-

щлэкьым, гуэщым пыхуэла пэш цыкьлур тхьэкьлэмкьлэх щызэрехуэ.

- Зы пэш закъуэм дыщлэсу санаторэм дыщылэти, унагъуэ къэс сом мелуан ныкъуэ къыдатри, езыхэр дызыхуей унэм хуэдэу къэтщэхуну хуит дащлэщ, сэ тлэкьлур хэпхьэжэри, мы унэ лъапсэ дэгъуэр къэтщэхуаш, - жеИэ Ре-

зуан. - Си флэщ хурккым ди къэралым нэхэрэ нэхыбзу цыхуэхэм щыдэлэпыкьун нэгъуэщлэ зы щыплэи щылуэ. Щыгъынкьли, хушхуэуэкли, чэнджэщкьли дэ зыкытщлэ-гъакъуэу, къыддэлэпыкьуу дыкьэкуэлащ. Газ, псы, уэздыгъэ уасэ едмыту, дамыгъэмэжаллэу илъэс бжыгъэклэ дапщлэ дэ. Абы ищылуэжкьлэ,

унагъуэ 63-м унэ къытхуэащ. Абыклэ дэ сзбэп къытхуэащ псоми фыщлэ ин яудощлэ. Дауи, лъэпощкьэ-по гуэрхэм дэ иджыри дауоуэщлэ, псом нэхэрэ нэхэ лейуэ лэжэплэ зэрыщымылэм дэлахащ. Газ, уэздыгъэ уасэхэр тхузэтрэхэ, дэ дылэжэ-плэншэщи. Къэп иэ ахьшэ уилэми, махуэ къэс къыпхэрэ хэлъхьэжыплэ уымлэмэ, бухьнуш.

Си щхьэгъусэмрэ сэрэ щлэищрэ зы хьыджэбзэр диэщ. Пщадэр унагъуэ ихьащ, щлалэуэр университетым щоджэ. Сирием дызэрыщыпсэуэр анэдэлэхубзэр тщлэуэ, ар ди унагъуэм щыпэрыту щытати, хэкум дыкьэлэпхъуэжа иужэ, ар сзбэп къытхуэащ. Адыгэбзэр сощлэ, ауэ урысыбзэм сыхзэагъэркъым зэкьлэ. Сирием къыкьыжауэ мы къуажэм унагъуитлэ щопсэури, дызэрыщлэу, зым имылэмкьлэ адрейм зыщлэ-гъакъуэу дыкьызызэредокьлэ.

Сэ сыхуейщ дыкьызызэрыжэ къэралым и Президентми, Къэбэрдей-Балъкъэрим и Итэащхьэми, цыхуэ къызыргъуэклэми, чэнджэщкьлэ нэхэ мыхьуми зыкытщлэзы-

гъэкьуа, псалтэ гуапэклэ ди гур фы тхуэзыщлэ псоми фыщлэ яхуэщлэны. Псоми я цлэ зырызу къысхуимылуэми, Дунейпсо, Къэбэрдей Адыгэ Хасэхэм фыщлэ яхуэщлэ. «Адыгэ псалтэ» газетым цыхуэхэм ди хьыбар яхуиуатэуэрэ дызэрыщыпэп къащлэри, куэдым зыкытщлэагъэкуэащи, дэтхэнэми псапэу Тхьэм къыритыж. Си щхьэклэ, си анэм дэж сыкъэ-клуэжауэ къысцохъу. Дэри тхузэфлэкьымкьлэ ди анэм дыдэлэпыкьун, абы хуэфашуэ дызэрыпсэунэм яужэ дитын хуейщ.

Димылэр куэдщ, ди лэр шияуэ дыдэтынуи дыхуейкъым, лэжэплэ диламэ, дэ езым тхурикьунум хуэдиз къэдлэжынт, ауэ унэлащлэ, хьэлпын куэд дыхуэныкьуэщ. Унагъуэр улэбэмэ, къэпщтэну псоми дыхуейщ, додэ тлорысэми, зэманкьлэ дэ езым ди къару къыхьыр къэдлэжынт, зэкьлэ дызэрылэбэн диэмэ.

Дыкьыщыкьлэуажэм елытауэ иджы лъапсэ диэщ, цыхуэм дахгъуэащ, адэкьлэ дэ тхузэфлэкьлэ тщлэ хуейуэ аращ, ди адэжэ хэкур зэрыдымгъэуэуэнтэн яужэ дитынщ.

ИНЭРОКЪУЭ Данэ.

Сирием щыпсэу адыгэхэм ятеухуа тхыгъэхэр, зыхуэгъэзэныгъэхэр

Министру иностранных дел
Российской Федерации

С. В. ЛАВРОВУ

Уважаемый Сергей Викторович!

Международная Черкесская Ассоциация, объединяющая черкесские общественные организации в России и за рубежом, серьезно обеспокоена ситуацией, в которой оказалась черкесская диаспора в Сирии в связи с обострением внутривосточного кризиса в этой стране.

В Сирии проживает более 100 тыс. черкесов, которые занимают значительное место во всех сферах общественной и экономической жизни страны. Вместе с тем, являясь российскими соотечественниками, они традиционно испытывают к России добрые чувства. Многие представители современной черкесской интеллигенции в Сирии обучались в Советском Союзе и Российской Федерации. Черкесская диаспора всемерно укрепляет культурные, экономические, родственные связи со своей родиной - российским Северным Кавказом. Сегодня она представлена в Координационном совете российских соотечественников в Сирии, что позволяет расширять российско-сирийское культурное сотрудничество.

Черкесские благотворительные общества в Сирии испытывают тревогу по поводу того, что вооруженный конфликт привел к жертвам среди черкесов, с каждым днем положение усугубляется, их жизнь подвергается риску. В этой ситуации многие наши соотечественники обращаются к руководству Российской Федерации, Северокавказских республик, Международной Черкесской Ассоциации с просьбой помочь в организации упрощенного въезда в Российскую Федерацию, предоставлении российского гражданства, решении других актуальных для них вопросов.

Международная Черкесская Ассоциация, выражая благодарность российскому руководству за предпринимаемые усилия по мирному урегулированию конфликта в Сирии, понимая сложную ситуацию, трагичность положения наших соотечественников, просит Вас оказать содействие в разрешении указанных вопросов (выдача российских виз, предоставление статуса беженцев, упрощенный прием в российское гражданство и т.д.).

Каншоби АЖАХОВ,
президент Международной Черкесской Ассоциации.
г. Нальчик, 27 декабря 2011 года.

ОБРАЩЕНИЕ

делегатов IX Конгресса Международной Черкесской Ассоциации к Президенту Российской Федерации, Совету Федерации и Государственной Думе Федерального Собрания Российской Федерации

Президенту Российской Федерации **В. В. ПУТИНУ**

Председателю Совета Федерации Федерального Собрания Российской Федерации **В. И. МАТВИЕНКО**

Председателю Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации **С. Е. НАРЫШКИНУ**

Мы, делегаты IX Конгресса Международной Черкесской Ассоциации, представляющей черкесские организации России, стран Ближнего Востока, Европы и США, испытываем серьезную тревогу за судьбу черкесской диаспоры, составляющей в Сирийской Арабской Республике более 100 тыс. человек.

В последнее время вооруженное противостояние в Сирии привело к жертвам среди наших черкесских братьев, многие получили ранения, дома и хозяйства разрушены, потеряны рабочие места. Особую озабоченность вызывают попытки использовать сирийских черкесов в нагнетании межэтнической напряженности в стране и в регионе. Кроме того, активизировались силы, неприкрыто вмешивающиеся во внутренние дела Сирии и заигрывающие с черкесами в интересах России.

Являясь российскими соотечественниками, черкесы в Сирии традиционно испытывают к России добрые чувства, укрепляют связи со своей исторической родиной - Северным Кавказом. Оказавшись в ситуации гуманитарного кризиса, сирийские черкесы обоснованно ждут от Российской Федерации неотложной помощи. Несколько сотен из них выразили желание вернуться на Северный Кавказ,

и это количество с каждым днем возрастает. Желание черкесов возвратиться на историческую родину нашло широкое понимание и поддержку органов власти Адыгеи, Кабардино-Балкарии, Карачаево-Черкесии, международной черкесской общественности.

Мы поддерживаем позицию руководства Российской Федерации по мирному разрешению конфликта в Сирийской Арабской Республике. Вместе с тем считаем, что настало критическое время для практических шагов по спасению наших соотечественников, проживающих в этой стране.

В связи с этим мы обращаемся к Вам с настоятельной просьбой взять под защиту и покровительство Российской Федерации общину черкесов в Сирии как российских соотечественников, обеспечить их право на добровольное переселение в Россию. В сложившейся ситуации считаем, что речь должна идти об экстренной эвакуации соотечественников, обратившихся с призывом о помощи.

Мы убеждены, что такое решение послужит росту международного авторитета нашей страны, укреплению мира, безопасности и стабильности на Северном Кавказе.

г. Нальчик, 20 октября 2012 года.

Хьэлэб къалэ.
2013 гъэ

**Гузэвгъуэр
Дамаски къэсас.**
2015 гъэ

Хьэмус къалэ.
2012 гъэ

Ажалым и Ӏэ щыӀэр.
Мумбыдж, 2014 гъэ

Главам Кабардино-Балкарской Республики, Республики Адыгея, Карачаево-Черкесской Республики **А. Б. Канокову, А. К. Тхакушинову, Р. Б. Темрезову**

Обращение Международной Черкесской Ассоциации

Международная Черкесская Ассоциация выражает благодарность руководству Кабардино-Балкарской Республики, Республики Адыгея и Карачаево-Черкесской Республики за понимание проблем черкесской диаспоры в Сирийской Арабской Республике, возникших в связи с обострением внутривосточного кризиса в этой стране.

14 января 2012 года в Нальчике состоялось экстренное совещание членов Совета и Исполкома МЧА, посвященное вопросам оказания неотложной помощи нашим соотечественникам в Сирии, выразившим желание вернуться на историческую родину - Российскую Федерацию. В нем приняли участие представители органов власти КБР, черкесских общественных организаций России и репатриантов из Сирии.

В соответствии с решениями указанного совещания Международная Черкесская Ассоциация просит Вас о нижеследующем.

1. Обратиться к федеральным органам власти с предложением образовать правительственную комиссию с участием представителей Кабардино-Балкарской Республики, Республики Адыгея и Карачаево-Черкесской Республики по изучению положения черкесской диаспоры в Сирии и вопросам, связанным с добровольным переселением наших соотечественников в Российскую Федерацию.
2. Рассмотреть возможность организации на территории Кабардино-Балкарской Республики, Республики Адыгея и Карачаево-Черкесской Республики мест для временного проживания репатриантов из Сирии.
3. Рассмотреть возможность создания в Кабардино-Балкарской Республике и Карачаево-Черкесской Республике Центров адаптации репатриантов.
4. Активизировать работу республиканских правительственных комиссий по делам соотечественников за рубежом и иных государственных структур по оказанию помощи сирийским черкесам, выразившим желание вернуться на родину.

Каншоби АЖАХОВ,
президент Международной Черкесской Ассоциации.
г. Нальчик, 20 января 2012 года.

Сирием шыпсэу адыгэхэм ятеухуа тхыгъэхэр, зыхуэгъэзэныгъэхэр

Mr. Antonio Guterres
United Nations
High Commissioner for Refugees

Dear Mr. Antonio Guterres!

On 29 June 2013 the Worldwide Circassian (Adyge) Forum on issues of providing humanitarian aid to compatriots in Syria took place in Nalchik, the Kabardino-Balkar Republic.

Enclosed you will find the resolution of the above mentioned Forum. We would like to ask you to consider the possibility of taking appropriate measures.

Sincerely,
Kh. SOKHROKOV
President of the International Circassian Organization

RESOLUTION of the Worldwide Circassian (Adyge) Forum (Nalchik, 29 June 2013)

We, the representatives of the Circassian people, the participants of the Worldwide Circassian (Adyge) Forum, are deeply concerned about the situation in the Syrian Arab Republic. The armed confrontation between the government forces and the opposition groups that has been lasting for more than two years has led to numerous human victims and destruction. Hundreds of thousands of people have lost their homes, possessions and have been forced to leave the territory of the country. The international laws, conventions on the protection of civilians are being violated. The number of victims among civilians and military men has been steadily increasing.

Under such conditions the Syrian Circassians, our compatriots, are exposed to the risk of physical destruction. In Syria they are a national minority whose interests are the not served by any of the opposing sides. The attempts to use them in increasing the ethnic tension in the country and in the Middle East are of particular concern. The escalation of violence subjects the lives of our compatriots to risk every day.

Russian and international organizations consider the situation on Syria as a humanitarian disaster. According to the UN, today 3 million Syrians are in need of aid. As any other Syrian citizens, our compatriots suffer severe shortages of food, water, medical supplies, baby food, and basic necessities.

We fully support the policy of the Russian Federation on the peaceful settlement of the situation in the Syrian Arab Republic. We are sure that only due to the considered a fundamental position of Russia all the possibilities of any military intervention into domestic political conflict in Syria have been ruled out, which is a necessary condition for the political and diplomatic settlement of the problems between the opposing sides.

We express gratitude to the Circassian Charity Association in Damascus, which daily works at providing settlements support to the Circassians who have been forced to leave the zone of conflict. We highly appreciate the efforts of the Circassian Charity Association in Jordan, the Federation of the Caucasian Association of Turkey to support the Circassian refugees in every possible way.

We express deep gratitude to the authorities of the Kabardino-Balkar Republic, the Republic of Adygea, and the Karachay-Cherkess Republic for understanding the problems of the Circassian community in Syria and for the support that they provide to the compatriots who have returned to their historical homeland since the outbreak of hostilities.

Having found themselves in the situation of humanitarian disaster, our compatriots count on the assistance of the Russia Federation, the republics of the North Caucasus, international organizations, the Russian people, the whole Circassians.

We, the participants of the Worldwide Circassian (Adyge) Forum, Expressing concern at the continuing escalation of the military conflict in Syria, Expressing grave concern about the situation of our Syrian compatriots, Realizing the historical necessity to give a helping hand to the citizens of the Russian Federation and our compatriots in Syria,

Basing on the recognition of the fundamental human right, that is the right to life, Ask:

the authorities of the Russian Federation: to give assistance in voluntary resettlement of Syrian compatriots to the Russian Federation;

to promote the solution of a set of issues concerning the simplified procedures for entry into the Russian Federation, granting Russian visas and admission of Syrian compatriots into the Russian Federation citizenship with giving a refugee status to them;

the authorities in the Republic of Kabardino-Balkaria, the Republic of Adygea, and the Republic of Karachay-Circassia, the Krasnodar and Stavropol Territories to adopt republican and regional programmes on voluntary resettlement of compatriots living abroad to the historical homeland;

the international organizations UNESCO, the World Health Organization, United Nations High Commissioner for Refugees

to promote creating «humanitarian corridors» for the safe transit of humanitarian aid and food to the communities in Syria and refugee camps;

Call upon the members of the Federation Council and the deputies of the State Duma of the Russian Federation sitting from the Republic of Kabardino-Balkaria, the Republic of Adygea, and the Republic of Karachay-Circassia:

to promote the humanitarian aid delivery to Syrian compatriots, decision of the complex issues associated with the voluntary resettlement of representatives of Syrian Circassian diaspora to the homeland

Urge: the Circassian people, the peoples of the North Caucasus, the peoples of the Russian Federation to give a helping hand to Syrian compatriots. Today a special banking account has been opened for giving assistance to Circassian compatriots in Syria and for those of them who have returned to the historical homeland;

the boards of family associations, non-governmental organizations, women's organizations, youth organizations not to leave the compatriots who have returned to the historical homeland without attention;

the heads of the enterprises, the representatives of the business communities to provide employment opportunities for the repatriates from Syria;

We announce a campaign on collecting funds for providing humanitarian aid to the Circassian compatriots in Syria and for those of them who have returned to the historical homeland.

Adopted at the Worldwide Circassian (Adyge) Forum held in Nalchik, the Republic of Kabardino-Balkaria, on 29 June 2013

Урысей Федерацим и Президент ПУТИН В. В. деж

Пшцэ зыхуэтцл Владимир Владимир и къуэ!

Урысей Федерацим абы и шыбкнл (Тырку Республикэм, Сирие Хьэрып Республикэм, Израилым, Америкэм и Штат Зэгүтхэм, Германием, Голландием, Бельгием, Франджым) шыцэ адыгэ жылагуэ зэгүхьэныгуэ 17 къызэщцэуыбдэ Дунейпсо Адыгэ Хасэр (ДАХ) хуабжы тогузэвхь Сирием шыпсэу адыгэ диаспорэр зырыхуа шытыклом. А къэралым граждан зауэр илэссиц лъандэрэ зырыщеклуэклым, Ислам къэралыгуэм пшцэклэ къицта дзэхэм Сирие Хьэрып Республикэм и шынальэм и зэхуэдитыр зырауыдам къыхэкълэ Асад Башар и властым лэжкэ бгъэдэт адыгэхэр, къанэ шымылэ, Дамаск къыщыхуташ. Абыхэм къабынаш ялэм шыпсэуа шыпцэхэр - Хьэлэб, Хьэмус, Хьэмэ, Мумбыдж къалэхэр, Джулан лъагаплэхэр, Тел-Снан, Тел-Адэ, Абу-Хьэмамэ, Тлил, Айни-Нысыр, Мардж-Султан, нэгүзыхьэри.

Правительствэм и дзэхэмрэ лэжкэ зыщцэуа оппозицимэр я зепщцэ-тыныгэм хэщыныгъэхуэ къыхьаш. Хьэрыпу минипшцл бжыгъэхэр, Урысейм и цыхуэхэр, адыгуэ цэ бжыгъэхэр хэжлэуащ. Хьэлэб къалэм пемыжы-жыуэ шыца Хьэнэсир къэбэрдей къуажэр ягъэсащ. Штатлэ илхьэри, Иорданиям, Тыркым, США-м, Канадэм, Европэм и къэралхэм къыщыхуташ Сирием и цыхуу мелуани 3-м шцигуэ, абыхэм адыгуэ мини 10-м нэблагэ хьэтэ.

Сирие Хьэрып Республикэм и Адыгэ Фышцлэ Хасэр хуабжы егъэгүзавэ зауэр Дамаск гүнэггу къызэрыхуэхуым, абы сабийхэр, жыккэфэклэхэр, цыхуэхэр зырыщеклуадэм. Цыхуу минипшцлхэм махуэ къэс леишхуэ къатохьэ, къэралым и къалашхэм шыцэ гуманитар цытыклары нэрлылагуэ зылыхьаш.

Адыгэ диаспорэр гүзэвэгүзыхуэ цыхуауа зоманым дэ аргуэр лэуэклэ зыпхудогуэзэ, пшцэхуэ зыхуэтцл Владимир Владимир и къуэ, Сирием шыпсэу ди лэпкэгуэхэр къегъэлынным хуэгъэзауэ икцэщыпцлэ зыхуэфащ лэуэхэр блэжыну. Дэ къыдгүрлуэ мы лэуэр зырымтыншыр, Сирием шыцэ адыгэхэм хэжлэуэ лэпкэ зырымтыншыр икцэ хьэб къызэрыгуэклэ хабзэхэм тету Урысей Федерацим къыгъэхьэныккэ, абыхэм Урысейм и гражданствэрэ штатлэ илхьэжэхэм я статусэр етынниккэ дэлэпхьэгуэгуэ хуэну дыпщогугъ. Псалэм къыдкэлуэ жытэнци, Сонч шеклуэка Олимп зэхэзэхуэ и пэ къыхуэ нэгүзыхуэ къэралхэм шыпсэу адыгэхэм я делегациэр УФ-м и Правительствэм и Унафэщым и къуэдзэ Козак Дмитрий а лэуэхуэмкэ ядэлэпхьэну игъэгүгъауэ шыташ.

Адыгэ Республикэм, КъБР-м, КъШР-м шыцэ жылагуэ зэгүхьэныгъэхэр, къызэрыгуэклэ цыхуэхэр, Дунейпсо Адыгэ Хасэр зырауэзэфкэклэ ядлэпкы-кыу гүгъуэхэ псори къызэранкылуэ и аджэ шынальэм къызэрыщэжыфа дэ лэпкэгуэхэм. Абыхэм зыщцэгуэхуэ папщлэ Налшык телемарафон шрагъэжкыуащ. Мылкыу зыбгъэдэлт псапщлэхэм, къуажэдэс къызэрыгуэклэхэм я дэлэпхьэныгъэхэр Сирием къыкыжажэм лэпсэхэр къащыхуащ, Адыгейм шыцэ Банхэс къуажэм уэрам псо щадцлэи зи хэкум къэзыгъэзэжэ унагуэхэм папщлэ.

Дунейпсо Адыгэ Хасэм Сирием и лэуэхэр мамыр лэмалхэмкэ зэтес шы-жын папщлэ Урысей Федерацим зэфлигъэкхэр тэмэу къельытэ икцэ Къуэ-кыплэ Гүнэггуэм шцэуэ къыщыуэнхуа хьэщхьэрыуэм - ИГИЛ-м - ебзным теухуауэ абы ткийуэ кыгъэуэ лэуэхэр дэлыгъ. Мамырыгъэр зэтэгъэуэ-жыным хуэгъэзауэ уз къыхэпхьэа жэрдэмхэм я фышцлэ, Владимир Владимир и къуэ, Сирием и къэрал күэщлэ зыныкыуэныгъэм нэгүзыхуэ къэралхэм я дзэхэр хэлэбаныр къызэтрагъэуэныфашц, икцэ лэуэхэр дунейпсо хаб-зэхэм тету зэблэгъэхьэныккэ лэжыгъэхэм шцадэащ.

Пшцэхуэ зыхуэтцл Владимир Владимир и къуэ! Сирием шыпсэу адыгэхэр (ахэр цыхуу мини 100-м шцегуэ) Урысей иныр гъэныжыгъэуным хушцэ-кыу къылуэклэ, абы гуапэу къыхуэщытцл икцэ Кавказ Ишхьэрэм къыхуэлэ зыпщцэныгъэхэр зыпмыуэ ягъэбдэ. Абыхэм я лыкыуэхэр хэтц Урысей къэралыгуэр зи хэкухэм я Ззыгъэуэ совету Сирие Хьэрып Республикэм шытам. Абы лэмал къэт Урысеймэр Сириемэр аху дэлы шэнхэбзэ зэдэ-лэжыныгъэр нэхьри гъэбздэныккэ.

Хэхауэ дызыгъэплейтэхэм ящыщцэ езы къэралым зырыщыту Къуэкыплэ Гүнэггуэм лэпкэ зэхуэщытыкэхэр шыцэлыгъэхьэным хуэгъэзауэ Сирием шыпсэу адыгэхэр къагъэсэбэныу иджыпсту зырыхуэжкыур. Сирие Хьэрып Республикэм и къэрал күэщлэ лэуэхэм хэлэб къуарухэр къыгуэжкыуащ, Абыхэм адыгэхэр дахьыну яужь итц, ауэ Урысей Федерацим и сэбэл зыхэлхэр кърадзэркъым.

Ди хэкугъуэ адыгэхэм езыхэм я жэрдэмкэ Урысейм къэлэпхьэжы-ну ялэ хуитыныгъэр дэгъэхьыну дэ къэрал иным дуней псом шцлэ пшцэр къэлэтыныккэ, Кавказ Ишхьэрэм зэллэзэрытыныгъэр, шынагуэншагъэр, мамырыгъэр шыгъэбздэныккэ сэбэл хуэнуш.

Пшцэхуэ къыпхуэзыщл СХЪУРОКЪУЭ Хьэутий,
Дунейпсо Адыгэ Хасэм и президент.
Налшык къалэ, 2015 гэм бадзэуэгүэм и 23-м.

Къэбэрдей-Балъкъэрэм и Совет Нэхьыщхэм и Унафэщл Шэджы-хьэщлэ Мухьэмэд полковник Плэужь Фахьри и унагуэу хьэуэу шыжэлэ.
Дамаск, 1966 гъэ, мэлъыжыхьым и 21

Зэлүщлэ гуапэ. Къэбэрдей-Балъ-къэрэм и цыхуэбэ усакулэ Кы-щокъуэ Алимэр Сирием и Ком-партым и унафэщым и къуэдзэ Тхьэкъуахуэ Муратрэ.
Дамаск, 1987 гъэ

Сирием шыпсэу адыгэхэмрэ абазэхэмрэ я унэцлэхэр

• Гу зылтытапхтэ

Хьэмэ мухьэфзым (районим) адыгэ кьуажити шыпсэ:

Тел-Сиан кьуажэ

Абазэхэхэр
Бланэгъапцэ
Мерзтыкьуэ
Льпасэрыкьуэ
Цей
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ

Бжьэдыгьухэр
Блэнауэ
Бэчмокьуэ
Гьутокьуэ
Натьидж
Уэркьыжэй
Стлэщ

Тел-Адэ кьуажэ

Бжьэдыгьухэр
Кьат
Хьэкуамэ

Абазэхэхэр
Дыгьужэ

Шапсыгьхэр
Хьэтыгьохьукьуэ

Апхуэдэу адыгэхэр шопсэу Хьэмус (Хомс) кьалэмрэ абы и цлэджэгьу мухьэфзымрэ

Шапсыгь кьуажэ

Абу-Хьэмамэ
Ахьурокьуэ
Кьалэджэрий
Индарыкьуэ
Ньбэ
Пщымахуэ
Хьэжубэдж
Хьэтокьуэ
Хьэжубьжыкьуэ

Тел-Амри кьуажэ

Бжьэдыгьухэр
Бэчыкьуэ
Бэрыкь
Бракьбий
Дэлчэн
Дербэ
Кьамэроркьуэ
Жанхьуэт
Тлэкьтлэкь
Уеикьуэ
Пхьэчаш
Хьэшокуэ
Хьэдпашэ
Хьэтыгьохьукьуэ
Стлэщ

Абазэхэхэр
Куэшгьохьэтыкьуэ
Льыбуэ
Льыбууки
Мэшхуэфтэ
Мьтлалэкьул

Шапсыгьхэр
Джарым
Мьгу
Хьэзэфтлэщ
Хьэдэгъаллэ

Кьэбэрдейхэр
Шклей

Тил кьуажэ

Бжьэдыгьухэр
Бракьбий
Барыкь
Накьтэ
Тэмьрыжий

Абазэхэхэр
Бланэгъапцэ
Шоджэн

Шапсыгьхэр
Докьуй
Джатащлэ

Хьэтыкьуэйхэр

Кьэсыкь
Аселэ кьуажэ

Бжьэдыгьухэр
Дьидэ
Кьат

Шапсыгьхэр
Дэгурф

Айни-Нысыр кьуажэ

Бжьэдыгьухэр
Бэрэтэр
Бырнокуэ
Бэлыкьуэ
Блэжыокьуэ
Дыхьу
Гьутокьуэ
Гьузейкьуэ
Гьужий
Хьэлау
Шэшокуэ
Шорей
Шауэкуэ
Уэстхьуэш
Кьурмэн
Джатауэ
Жэнзэтыкьуэ
Жьндар
Стлэщ
Чепсын
Чэчокьуэ
Хьэшрокьуэ
Пщыгьнокьуэ
Шыгушубыкьуэ
Шэджокьуэ
Лудыкьуэ

Шапсыгьхэр
Бзыдэхьукьул
Шхьэлахьуэ
Пчаш
Хьэдэгъаллэ

Кьэбэрдейхэр
Ахьмэттыкьуэ
Хьэжылакьуэ
Кьумьыкьуэ

Мрегидор шпсыгь кьуажэ

Кьылулбат
Шауэкуыщ
Хьэжэ
Хьэрэтыкьуэ

Алеппэ (Хьэлэб) кьалэм пэмьжыжэу шысш Мумьбидж абазэхэ кьуажэр

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Аулпэ
Абыдэ
Андыкьуэ
Бьж
Бэчмокьуэ
Брантэ
Бьрсекьуэ
Бэжий
Бруж
Бидэныкьуэ
Бгьуэщ
Джатауэ
Езауэ
Ехьуллэ
Шауэжэ
Шагужэ
Гьунэжыкьуэ
Гуэш
Льэпшыкьуэ
Льышэ
Мазэгьуэ
Мерзтыкьуэ
Матэж
Мамрокьуэ
Сихьу
Ту
Цей
Тамрокьуэ
Чэлимэт
Хьэтыкьуэ
Шоджэн

Хьут
Кьэбэрдейхэр
Бырсыр
Пэрыт
Шагуэ
Ширдий
Шьид

Бжьэдыгьухэр
Гьутокьуэ
Кьат
Стлэщ

Шапсыгьхэр
Ачмыж
Кьлэтийзакьуэ

Абазэхэр
Маршэн
Кьэзан

Шхьуантлэгьэр шыкуэд абазэхэ кьуажэ Мардж-Султан километр 10-кьэ Дамаск пэжыжэщ

Абыдэ
Гьыш
Лаш
Льышэ
Махуэ
Накьтэ
Пэнэжэс
Цей
Хьэтыкьуэ
Хьунэгу
Шагужэ
Шауэжэ
Бгьэнэ (шапсыгьц)

Израилым ирашылла «махуих зауэм» и пэ Кьунейтрэ мухьэфзымрэ Джулан льягапэхэмрэ адыгэ кьуажэ пшыкьуэ шыпсэуащ.

Бир-Аджам кьуажэ

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Абазэхэхэр
Аулпэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Мэзухь
Ехьуллэ
Льяпасэрыкьуэ
Ту
Цей
Шоджэн
Хьунэгу
Хьуэклунэ
Хьут
Хьэтыкьуэ
Хьутлэжэ
Хьэпал
Хьуажэ
Кьат (бжьэдыгьуш)

Мьгызуэл
Цлагуэ
Тенджыз
Хьэмокьуэ
Уэлий

Барекэ абазэхэ кьуажэ

Апыш
Аулпэ
Бажэ
Бэжий
Бланэгъапцэ
Бэчмыкьуэ
Гьунэжыкьуэ
Джатауэ
Дзыбэ
Лаш
Льышэ
Мэлгуэш
Хьуажэ
Тхьэжыкьуэ
Гьыш
Хьэпал
Нэджыкьуэ
Шагужэ

Шапсыгьхэр
Шхьэлахьуэ

Абазэхэр
Шыкуэ

Джыгьезэ кьуажэ

Абазэхэхэр
Андыкьуэ
Багь
Барсбай
Бьрсекьуэ
Бгьуаш
Джатауэ
Жьажы
Курьвэ
Дзыбэ
Льышэ
Тамжыкьуэ
Шауэжэ
Шагужэ

Кьэбэрдейхэр
Алгьудокьуэ
Кьэжэр
Льыгуэ
Ллэжэ
Темрокьуэ
Тохьутамыщ
Шорэ (Льыгьыщын)

Абазэхэр
Шыкуэ
Шоджэр
Кьэбражэ (Адзын)

Хьышине кьуажэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьэбэрдейхэр
Абей
Альхэс
Алгьудокьуэ
Бетыгьунэ
Бэчыжэ
(Кьлэсарыкьуэ)
Бэшкур
Бьуки
Дьидэн
Дыщэкь
Гьыдэ
Гьуцлэпцэ
Жонакь
Жомьыкьуэ
Жьлэхьыж
Кьэрмокьуэ

Кьалмыкь
Кьардэн
Кьумыкьуэ
Кьышхьэ
Кьанкьул
Шхьэлдэдэ
Мамхэгь
Кьуацэ
Кьумпьыл
Кьлэнтэ
Льыгуэщлэ
Зеушэ
Мэшлэфтэ
Токьмакь
Урым
Фэгьэф
Шу
Мшыкьуэ
Тьымэ
Шорэ
Теуэ
Пашлэ
Насып
Шыкь
Хьызырокьуэ
Сэбэнокьуэ
Хьэкуэ
Хьэмыкьуэ

Абазэхэхэр
Анжыкьуэ
Андыкьуэ
Апыш
Бэрэмыкьуэ
Бгьуаш
Бэчий
Бэтэций
Гьыш
Джатауэ
Кьлэбэ
Льыбэ
Лэ
Льышэ
Мэлгуэш
Унэжыкьуэ

Бжьэдыгьухэр
Енэм
Кьат
Псыт (Стлэщ)
Пшыкьыжэ
Уджыкьуэ
Бжьэдыгьуэ (хьэтыкьуэйхьэц)

Абазэхэр
Агашэ
Бэчыжэ
Дэгунэ
Егьэн
Мьхьэщлэ
Плат
Тэрыкьуэ
Унашэ
Шышэ
Шьышэ

Шапсыгьхэр
Хьыдымыжэ

Айн-Зиуан кьуажэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Абазэхэхэр
Абыдэ
Андыкьуэ
Багь
Бэчий
Бьж
Гьунэжыкьуэ
(Гьыш)
Гутлэ

Сихьу
Цей
Ту
Кьэзанш
Льяпасэрыкьуэ
Мэшхуэфтэ
Льышэ
Ло
Жьажыкьуэ
Тлэпэжэ
Хьэпал
Хьэтыкьуэ
Шагужэ
(Шьынахьуэ)

Бжьэдыгьухэр
Кьанкьуэщ
Стлэщ

Кьэбэрдейхэр
Мамхэгь

Салманне кьуажэ

Бжьэдыгьухэр
Бэчыкьуэ
Бэжыркьуэй
Гьутокьуэ
Гьукьлэп
Кьат
Кьыкь
Хьэлау
Стлэщ
Чэсэбий
Теуэж
Уджыкьуэ

Кьэбэрдейхэр
Джэтокьуэ
Дыщэкь
Льыбэ
Тауэщ
Хьэжэжэ
Сосмакь
Пшыгьэбий

Кьэбэрдейхэр
Джэтокьуэ
Дыщэкь
Льыбэ
Тауэщ
Хьэжэжэ
Сосмакь
Пшыгьэбий

Кьэбэрдейхэр
Джэтокьуэ
Дыщэкь
Льыбэ
Тауэщ
Хьэжэжэ
Сосмакь
Пшыгьэбий

Кьэбэрдейхэр
Джэтокьуэ
Дыщэкь
Льы

Асаг Хьэфез и ныбжьэгъу Абазэ Мамдухъ

● Сирием и Пыхъужь

СИРИЕМ и щыхьэр Дамаск (адыгэхэр абы ШамкIэ йоджэ) дэт Адыгэ ФыцIэ Хасэр 1947 гъэм кызырагъэпэщаш. Абы кудамищ илэжщ. Ахэр Хьэмус, Хьэлэб къалэхэм, Мэрдж-Султан къуажэм шолажэ. Нэхьыбзу Хасэр зи ужь итыр хуэмышIахэм ядэлэпыкунырщ. Лъэлкь хабзэр, бзэр хьумэнымкIи мыбы яхузэфIэки щашIэ. Хасэм илэщ езым и адыгэ къэфакIуэ гупи, абы и зэфIэкIыр куэдрэ хьэрп кьэрал зыбжанэм шигъэлыгъуаш. Хасэм хэтхэр сымаджэхэм ядэлэпыкунырщ, пцIэншзу дохутырагъэIэзэ, хушхьуэхэр кыIуагуэуэт, хьэцIэ къахуэIуагъэ, емыкIу кызырамыкыным пылгъ.

Абазэ Мамдухъ

Шам дэт университетым и профессор Лаш Адыл зырыжылэмкIэ, Сирием ис адыгэхэр кызытехуыкыжахэр я адэж Хэкум илэпхьуаIа нэужь, Тыркум, Балканым исаш. Илэс тIоцIым нэскIэ Югославием, Алыджым, Болгарием щыпсэхуэри, хэ-хэсхэм КъуэIкIыпIэ ГьунэгъумкIэ аунэтIащ.

Сирием щыпсэу ди лъэпкьэгъухэм я нэхьыбэр кыIуэ зырыгъуэI гуащIэрыпсэхуэщ. 1967 гъэм еIуэIкIа «Махуих зауэр» зырыхуы Шам илэпхьуаш Джулан лъагаIлэхэм щыIа адыгэ къуажэ 12-м дэсахэр. 1948, 1956, 1967, 1973 гъэхэм еIуэIкIа журт-хьэрпI зауэхэм адыгэхэм лы-хуыжыгъэшхуэ цызыра-хуэащ. Хьэт жригъIэу, кыIуэт имыщIэу бийм пэцIэ-тащ Анзор Джэуад. Абы и цIэр дыщэлскIэ Сирием и тхьидэм итхаш. Джэуад зи унафшIэ адыгэ шуудзэм 1948 гъэм лыгъэшхуэ зыры-хуэащ.

«Эль-Къунейтрэ и анэ» цIэ лъаплэр фIащаш Уджыхуэ Iэминэ. Ар бийм иубыда къалэм къахуэдэмыкIыу илэ-сыкIэ дэсаш.

Сирием щыпсэу адыгэхэм, абазэхэм цIэныгъэлI, тхакIуэ зыбжанэ, дзэзэшэ куэд къахэкIащ: Блэныкьуэ Хьэрун, Сэмгугуэ Iэмин, профессор Лаш Адыл, тхакIуэхуэ Къумыкьуэ Мамдухъ, Дыгъужь ФуIэд, ДжэщIэр Фадыл, СтIащ Издин, генерал-лейтенантхуэ Абазэ Мамдухър Багъ Ауадрэ, генерал-майорхуэ Шэрджэс Абдул-Хьэзиз, Бэрэтэр Рэмдан, нэгъуэщI куэди.

КъуэIкIыпIэ Гьунэгъум куэдрэ и цIэр щыжаIэ Абазэ (Маршэн) Хьэмдий и къуэ Мамдухъ. Ар Мумсие къуажэ цы-кIуэм 1932 гъэм кыщаль-хуаш. Адыгэ шIалэ хьыжьэм хэкум, лъэпкьым хуэлэ-жъэным и гъащIэр триухуат.

Абазэр илэс тIоцIрэ зыры щыхьуагъуэм уэгум итт, кхьухь-лэIатэ псынщIэхэр зырыхуэу. 1957 - 1958 гъэхэм абы и цIэ-ныгъэм щыхьэгъахуэ Кьыргызым. А зэманым Мамдухъ къыдэджаш икIи ныбжьэгъуI кыхуэхуэу ащ и ужькIэ Сирием и президенту хаха Хьэфез Асаг. Кхьухь-лэIатэхуэхэр цагъэхьэззыру Фрунзе дэт еджаплэ нэхьыщхьэр Абазэ Мамдухъ

фы дьдэу кыIуахаш икIи абы кьратащ дыщэ медалыр.

1978 гъэм Абазэр генерал-майор мэхъу. А зэманым ирихьэлIэу абы бийм и кхьухьлэIатэу зыбжанэ кьри-удыхат икIи кьэралым и цIэ нэхь лъаплэ дьдыр - Сирие ХьэрпI Республикэм и Пыхъужьыр - кыфIащаш.

Сэ мызэ-мытIэу сыхуэзаш Мамдухъ, хьыбар гъэцIэ-гъуэн куэди кызжылэжаш абы Сирием щыпсэу адыгэхэм, абазэхэм ятеухуауэ. Кавказым, адэж лъахэм Абазэм кыхуыIэ лъагъуны-гьэр инт, ныбжьэгъу куэд цыIэт Налшык, Черкесск, Мейкьуапэ, Сыхуум. Ахэр мащIэу фIэIа зырымлъа-гъуфьыр игу кьуэурт. Езым хуэдэу ХэкумкIэ гумашIэ абы и кьуэшитIри - Шам дэт Адыгэ Хасэм и тхьэмадуу илэс 16-кIэ лэжъа, Сирием и Парламентым и депутаты цыта Шэрэфрэ, Дэм хэтэ, генерал-лейтенант УэлIдрэ.

Абазэ Мамдухъщ Сирием щыпсэу ди лъэпкьэгъухэм ящыщу япэ генерал-лейтенант цIэр кызыфIащар. Илэс зыбжанэIэ ар кьэралым и уэгу кьарухэм я уна-фшIу щытащ. 1982 гъэм фокIадэм и 3-м Мамдухъ «Муслымэн зэкъуэшхэр» партым хэт экстремист гупым яукIащ.

1982 гъэ

ТхакIуэ Хьуэст Надия.

Жылагъуэ лэжъакIуэ Сэмгугуэ Амин.

ТхакIуэ Утэр Сами.

Профессор Лаш Адыл.

Дэнэ жэнэтыр здэщыIэр?

ИЛЪЭС 45-рэ и пэIкIэ и адэж Хэкум - Кьэбэрдейм - кыгъгъэзэжат Iуащ-хьэмахуэ фIэIкIуэада и бынхэм ящыщ зым - МахуэлI Рэмэзан. Сэ а тхьэ-мадэм, зи ныбжьыр илэс 80-м нэблэ-гъэм, мызэ-мытIэу сылуIащ, хьыбар дахэ куэди кьэзгъэIуэтэжаш, хамэ-щIым езым шызэхилхьауэ усэ зыбжан-и кьэзгъэджаш. Рэмэзан хуэдэ Iыжь гурьхуэ гьуэтыгъуейт. И ныбжьыр илэс шыкIутхум иту ар Дзэлы-кьуэдэс къуажэм 1905 гъэм ирашат. Илэс 62-кIэ МахуэлIыр хэхэсу щы-тащ, ауэ абы зы сыхьэти, зы махуи и Хэкужьыр игу ихуакьым. Рэмэзан Тыркум исаш, иужькIэ Сирием щыщ Хьэнэсыр адыгэ къуажэм Iэпхьуащ, бэлыхуэ шьIэр игъэващ, бэIуIэIу куэдым хэхуащ. Ар тырку бейжхэм яхуэпщыIащ, франджыхэм Сириер шалыгъа зэманым гугъу ирагъэхьащ. Абы щыгъуэт мы сатырхэр Рэмэзан щызэхилхьаари:

Хьэр якуIым - драбашщ,
Шьынэмэ - драхуумаIуэщ.
Я Iуэху зэфIэIэмэ - драхьэщ.
ИкIи драмысэкьым,
ИкIи драмысэкьым,
ИкIи драшIасэкьым.

«Сыт шыкуэд?» - жыфIэрэ
фыкьыдэушIыым,
Кьурей шIыбым щыIэ нэгъуейм
Я махьшэм ишхуэ,
Кьадзыгъуэ банэIэ еджэу,

Ар ди бэщ...
Унэ дощIри, шIым шьIыдотIэ,
ЯтIэр ди унащхьэ бгъэнц,
КыщIемьшым кыпхьыжыркьым,
Уэшх кьэшхым, кыпхьож.
Жьыхьэмнэбжэр IитIкIэ
Тхьэм иригъэубыд
Мыбы ди кьэIуэным
Сэбэп хуэхьуагъэм!

Мы усэм МахуэлIыр щыбгъуэ кыф-щыхьым, ар фымыгъэщIагъуэ. Кьэ-бэрдейм кьэIуэжу и лъэпкьэгъухэм я гукьуэухэр зырыIуэтэжа кьудеймкIэ абы илгъэ зырихьаш. «Мэчэ-Мэдинэ цыIам, хьэж зыщIам жэнэтыр хуха-хауэ жаIэ... Кавказыр зыльгъуа хэхэ-сым хьэкьыу пхькIыи хуейщ: жэнэ-тыр здэщыIэр Хьэрпыр аракьым, атIэ Адэжэ ХэкурщI!» - жиIэгъащ Iыжь Iумахуэу.

Кьэбэрдейм гу щимыхуэрэ, Рэмэ-зан дунейм ехьыжаш. Си дежкIэ зи Хэ-кур фIыуэ зыльгъуэ цIыхум и нэхь шапхьэIфI дьдэт ар. «Дуней хьурейр ятIагъуэ цIынэ IэшкIэ кьудейш, абы уи адэшхуэхэм ягъэхуэа шьIыналэ мащIэ хэмьылэм, уи гъащIэр зы гьунэ гуэрэм шьынэсым деж, ар нэгъуэщIхэм яIэщIэпльхьэжын хуэмеймэ», - апхуэ-дэут зырыгъуэсэр МахуэлIхэ я тхьэ-мадэ жыщхьэ махуэр.

Тхыгъэхэр зейр ХЬЭФЫЦIЭ Мухьэмэди.

● Интернетым дыкьыщоджэ

Швециер адыгэхэм нэхь кыхуей?

Сириемрэ Иракымрэ цIэпхьаджашIэхэм мин жыгъэкIэ щызэтраулэхэр махуэ кьэс тлъагъуу, ди щыIыналэр зи адэж хэку цыхуэхэр Урысей Федерациэм кыхьэну хуимыту квотэхэр кызырэдыгъэкIыр ди кьэралым и емыкIушхуэщ.

Сэ кызылпъытэ, Сирием IэмалынагъэкIэ кыкIыи хуей хьухэм щхьэIкIэ квотэхэр Iуахыпхьэу, Урысейр дэлэпы-кьулпхьэщ Кавказ Ищхьэрэр зи адэж лъахуэ кьэзылытэ дэтхэнэ зыми.

Нобэ ахэр ирагъэблагъэ Швецием, Норвегием, нэгъуэщI кьэралхэм, ауэ я хэку Урысейм кыхуегъэблэгъэжыркьым. Дауи, Швециер адыгэхэм нэхь кыхуей кыщIэIкIыныщ.

ШЕВЧЕНКЭ Максим,

УФ-м и Президентым деж ЦIыхум и хуитыныгъэр хьумэнымрэ граждан жылагъуэм зегъэужьынымкIэ щыIэ советым Мейкьуапэ щригъэIуэIкIа зэIуIэм щыжиIам щыщыщ.
2015 гъэ, бадзэуэгъуэм и 16